

Ordlista, version 27

10 maj 2007

Ordlista, version 27

Denna sida innehåller hela ordlistan. Länkar:

- [Sökordsregister](#)
- [Revideringslistan](#)

adressikon, adressymbol

ikon eller symbol som visas före webbadressen i webbläsarens adressfält

Använd *adressikon* eller *adressymbol* för eng. *favicon*.

Kommentar

Vi rekommenderar *adressikon* (*adressymbol*) i stället för det längre ordet *webbadressikon*. I och med det blir termen oberoende av mer webbläsarbundna uttryck som redan förekommer på svenska, som *bokmärkesikon* och *favoritikon*. Ytterligare en term som vi avråder ifrån är *URL-ikon*, i linje med vår rekommendation om *webbadress* i stället för det engelska *URL*.

agent

datorprogram som arbetar i bakgrunden med att bevaka vissa typer av händelser och som vid behov kan göra vissa val på egen hand

Använd *agent* (med svenskt uttal) för eng. *agent*.

Kommentar

Termen förekommer vanligen som led i sammansättningar, som i *användaragent* (eng. *user agent*). Betydelsen av agent i användaragent ligger nära den allmänspråkliga ("ombud"). Jämför frågesvaret om [intelligenta/smarta hus/hem](#).

anslutbarhet

förmåga hos ett program eller en enhet att samverka med andra program eller enheter

Använd *anslutbarhet* för eng. *connectivity* i den här betydelsen.

Kommentar

Det engelska *connectivity* har flera betydelser men används här för ett programs eller en apparats förmåga att fungera ihop med andra program eller apparater. "Den här bärbara datorn har dålig anslutbarhet" kan det exempelvis heta om det är svårt att få datorn att fungera i ett datornät.

Ofta ser man ordet *konnektivitet* för det här begreppet, men det vill vi avråda ifrån. Det används nämligen ofta med en mer oprecis och vag betydelse (t.ex. i betydelsen 'infrastruktur') och är lite av ett modeuttryck i dag. Den som vill vara mer precis bör använda termen *anslutbarhet*.

användarnamn

Använd *användarnamn* i stället för eng. *user name*.

Kommentar

En datoranvändare identifierar sig för datorn eller ett program med ett *användarnamn*, som kan vara

ett personnamn (t.ex. Karin) eller en mer abstrakt beteckning (t.ex. xed324). När identifieringen inte görs med namn, kan det kännas naturligare att använda termen *användarbeteckning*, alternativt *användaridentitet* eller *användar-ID* (motsvarande eng. *user ID*). *Konto* (av eng. *account*) används också för detta begrepp, men det är mindre lämpligt.

användbarhet

förmåga hos en produkt att kunna användas för ett visst syfte

Använd *användbarhet* för eng. *usability* i den här betydelsen.

Kommentar

Usability översätts ofta slarvigt med *användarvänlighet*, men i de allra flesta fall är *användbarhet* den korrekta översättningen. Med *användbarhet* menas alltså hur väl användaren kan använda en produkt för att nå ett visst syfte på ett effektivt och tillfredsställande sätt. Med *användarvänlighet* betonas ytterligare att systemet eller programmet är lätt att använda, även för ovana användare, dvs. det innebär att det för en användare är intuitivt och lätt att förstå. Jämför [funktionalitet](#).

appletprogram, miniprogram

litet program med begränsad funktion

Använd *appletprogram* eller *miniprogram* för eng. *applet*.

Kommentar

Termen *appletprogram* används huvudsakligen när programmet ingår i en webbsida och termen *miniprogram* när det är lagrat i användarens egen dator. Ett exempel på ett appletprogram eller ett miniprogram är ett program som enbart visar vad klockan är.

artificiellt neuronät

nätverk av enkla logikenheter som försöker efterlikna arbetssättet hos nervcellerna, dvs. neuronerna, i hjärnan

Använd *artificiellt neuronät* för eng. *neural network* i denna betydelse.

Kommentar

Vi avråder från termerna *neuralt nät* och *neuralt nätverk* som tidigare använts för detta begrepp.

autentisering

kontroll av uppgiven identitet, t.ex. vid inloggning, vid kommunikation mellan två system eller vid utväxling av meddelande mellan användare

meddelandeverifiering

kontroll av att ett meddelande inte ändrats sedan det lämnat avsändaren

Använd *autentisering* (i betydelsen 'kontroll av identitet') för eng. *authentication*. Som verb används *autentisera*. Använd hellre (*meddelande*)*verifiering* än *autentisering* i betydelsen 'kontroll av meddelande'.

Kommentar

Autentisering, *autentisera* stavas med *-s-* trots att det bakomliggande substantivet *autenticitet* stavas med *-c-*. Skälet är att det finns ett samhörigt adjektiv på *-isk*: *autentisk*. Jämför *kriticitet*, *kritisk* och *kritisera*.

bilaga, bifogad fil

[i e-postsammanhang:] dokument som skickas som separat fil kopplad till ett e-meddelande

Använd *bilaga* eller *bifogad fil* för eng. *attachment*, *attached file* eller *enclosure*.

bildläsare, skanner

apparat för avläsning av grafiska mönster (tecken, bilder) på ett papper för återgivning av samma mönster i en datafil

Använd *bildläsare* eller *skanner*, stavat med *sk-*, i stället för eng. *scanner*. Plural är *skannrar*. Som verb använder man *läsa in* eller *skanna*.

Kommentar

Det svenska *bildläsare* är etablerat på många håll. Som verb använder man då *läsa in*. På andra håll har *skanner* med verbet *skanna* etablerat sig. *Bildläsare* har fördelen att vara självförklarande. Invändningen att en sådan här apparat inte bara kan läsa in en bild utan även text är egentligen inte relevant. Apparaten läser faktiskt in tecken som bild, varefter man med hjälp av ett speciellt program kodar om dessa bilder till tecken.

Skanner har den fördelen att benämningen inte säger någonting om det är text eller bild som kan läsas in. Det är också lätt att bilda ett verb till det, *skanna*, som är helt entydigt (vilket ju inte *läsa in* är). *Skanner*, *skanna*, *skanning* (med samma betoning som *tinning*), stavat med *-k-*, avviker inte på något sätt från hur helt svenska ord ser ut. Nackdelen är att ordledet *skann-* är okänt i svenskan och därför inte omedelbart begripligt.

bildpunkt, pixel

[inom datorgrafik:] bildelement som utgör minsta beståndsdel i ett raster

Använd *bildpunkt* eller *pixel* för eng. *pixel (picture element)*. Ordet *pixel* böjs: *en pixel, pixeln, flera pixlar, pixlarna*. Som måttenhet är pixel oböjt, t.ex. 100 pixel/cm.

bindestreck

tecknet -

Kommentar

Ett bindestreck bör läsas ut som *bindestreck* och inte bara som *streck*, eftersom det förekommer många olika slags streck i datasammanhang.

bitström

dataöverföring sedd som ett kontinuerligt flöde av bitar oavsett informationsinnehåll

Använd *bitström* för eng. *bitstream (bit stream)*.

Kommentar

Man brukar tala om *bitström* (eller ibland *bitflöde*) när data överförs från digitala musik- och videospelare till andra apparater för uppspelning. Aktuellt just nu (2007) är *bitströmstillträde*, eng. *bitstream access*. Med det menas att teleoperatörer vid sidan av nätägaren (det vill säga ledningsinnehavaren, för närvarande Telia) inte behöver sätta in egen ADSL-utrustning i nätägarens telestationer utan i stället kan köpa motsvarande teknik som en tjänst av nätägaren.

bluffwebbplats

webbplats som i bedrägligt syfte imiterar en annan webbplats, oftast för att lura besökare att uppge känsliga personliga uppgifter

Använd *bluffwebbplats* för eng. *spoof(ed) web site*

Kommentar

Termen *spoofing* förekommer också inom e-postkommunikation – där avser den en förfalskad avsändaradress. De känsliga uppgifter bedragaren vill åt är sådant som kontonummer, lösenord o.d.

Försvenskningar som *spoofning*, *spoofa* har redan vunnit viss spridning. Vi rekommenderar förutom

bluffwebbplats i stället omskrivningar på svenska, som *e-post med förfalskad avsändare*, *skicka förfalskad e-post* etc. Mer övergripande kan man tala om *förfalskningar på Internet*.

Den ursprungliga betydelsen av *spoof* är "godmodig parodi". Man kan t.ex. göra en spoof på en tidning eller ett radioprogram – eller en webbsida. Det är en parodi av det slaget som försöker se så äkta ut som möjligt. Det är inget kriminellt. Men eftersom en förfalskning också ska se så äkta ut som möjligt har spoof även fått betydelsen förfalskning i Internetvärlden. Jämför [fulregistrering](#), [modemkapning](#), [nätfiske](#).

bokmärke

Använd *bokmärke* i stället för eng. *bookmark*.

botnät

(logiskt) nät av datorer som smittats av sabotageprogram som gör det möjligt för utomstående att fjärrstyra dem i syfte att sabotera eller utnyttja dem för egen vinning

Använd *botnät* för eng. *botnet*. *Bot* uttalas på svenska antingen /bo:t/ som i *rot*, eller /bått/ som i *robot* (eftersom det kommer från det ordet).

Kommentar

Botnät används i skumma syften som att genomföra överbelastningsattacker, distribuera skräppost och datavirus, stjäla processorkraft för att knäcka lösenord, lagra illegalt innehåll m.m. De brukar kunna kontrolleras av en eller flera externa aktörer. Att en dator är med i ett botnät är inte så lätt att upptäcka för den som använder datorn (ofta en privatperson), eftersom det insmusslade programmet som möjliggör fjärrstyrningen arbetar i det fördolda. *Bot* är en kortform av *robot*, som i Internetsammanhang betecknar ett litet program som utför sitt arbete oberoende av mänsklig inblandning.

brandvägg

hinder mot oönskad kommunikation mellan olika datornät, främst mot intrång

Använd *brandvägg* i stället för eng. *firewall*.

Kommentar

Ordet *brandmur* förekommer också som översättning av eng. *firewall*, men *brandvägg* är redan etablerat för detta begrepp. För övrigt rekommenderar Boverket termen *brandvägg* i byggnadstekniska sammanhang och avråder då också från *brandmur*.

byte under drift

Använd *byte under drift* som en förklaring av eng. *hot swap*.

Kommentar

Oftast menas med uttrycket *hot swap* att en av flera hårddiskar i servermiljö kan bytas utan att hela systemet måste stoppas.

Det snarlika engelska uttrycket *hotplug(gable)* används om nya maskinvaruenheter som efter inkopplingen mer eller mindre konfigurerar sig själva och därmed kan brukas nästan omedelbart. På svenska kan vi tänka oss *inpluggningsbar*. Begreppet är detsamma som i pc-standarderna "plug-and-play", "plugga in och kör".

bärbar dator

dator som är utformad så att den är lätt att bära med sig och som i regel är försedd med egen strömförsörjning

Använd *bärbar dator* för eng. *laptop computer*, *notebook computer* och andra engelska benämningar för detta begrepp.

Kommentar

Det svenska uttrycket *portföljdator* förekommer ibland för detta begrepp.

bärbar pekdator

bärbar dator med pekskärm

Använd *bärbar pekdator* för eng. *Tablet PC*.

Kommentar

En *bärbar pekdator* kan utöver penna och funktionen handskriftsigenkänning även ha ett tangentbord. Vi rekommenderar att termen används för alla typer av liknande datorer oavsett operativsystem.

Den engelska termen *Tablet PC* har sin grund i namnet på Microsofts operativsystem för denna typ av datorer. På engelska kallar man även maskinvaran för *Tablet PC*, och då menar man alltså datorer som uppfyller Microsofts specifikation för hur datorer avsedda att köra det operativsystemet ska vara beskaffade.

cache

tillfällig lagringsplats där datorn lägger viss information för att ha den snabbt tillgänglig

Använd *cache* för eng. *cache (memory)*. I de fall man avser den fysiska enheten (minneskretsen) kan även *cacheminne* användas. *Cache* rimmar på *krasch* och böjs *en cache*, *cachen*, *flera cachar*, *cacharna*.

Kommentar

Med *cachad kopia* avses en kopia som ligger i en cache. Se även den separata [tekniska artikeln om cache](#).

cd, cd-skiva

skiva som kan innehålla en stor mängd information (ljud, text eller bild) lagrad i kodad form och som avläses med hjälp av laser

cd, cd-läsare, cd-spelare

apparat som läser av cd-skivor

Skriv *cd* med små bokstäver i stället för *CD*.

Som kortord i båda betydelserna kan *cd* böjas: *en cd*, *den där cd:n*, *flera cd:ar*, *de där cd:arna*.

Kommentar

Eftersom *cd* är en förkortning av *compact disc* 'kompaktskiva' och *disc* betyder just 'skiva' borde *cd-skiva* bedömas som tautologiskt och därför oriktigt. Man skulle ju inte säga *kompaktskiveskiva*. Men eftersom förkortningen *cd* har slagit igenom i stället för *kompaktskiva* både för skivan och för avläsaren liksom för tekniken, måste man acceptera *cd-skiva*; ordet kan behövas för att förtydliga att man avser skivan och inte apparaten.

Initialförkortningar som *cd* (*compact disc*) brukar till en början ofta skrivas med versaler. Efter hand som uttrycket och företeelsen blir mer bekant brukar man skriva dem med små bokstäver. Jämför *mc* (*motorcykel*), *tv* (*television*), *wc* (*water closet*), *gd* (*generaldirektör*), *vd* (*verkställande direktör*). Se också *pc* under [persondator](#).

I många fall är *cd(-skiva)* helt enkelt en kortform för *cd-rom(skiva)*. Men eftersom vi i dag i ökande grad även får vänja oss vid *cd-r* och *cd-rw*, är det bäst att precisera sig och skriva ut *cd-rom*, *cd-r*, *cd-rw* osv.

Man kan undvika att böja *cd* i plural genom att ta till samma lösning som för plural av orden *tv*, *radio* och *video* (*tv-apparater*, *radioapparater*, *videofilmer*, *videoapparater*), nämligen att lägga till ett efterled som går lätt att böja: *cd-skivor*, *cd-spelare*, *cd-läsare*.

cd-rom, cd-romskiva

cd-skiva speciellt avsedd för avläsning via dator

cd-rom, cd-romläsare, cd-romspelare

cd-läsare som läser av cd-romskivor

Skriv *cd-rom* med små bokstäver i stället för *CD-ROM*.

Uttala detta *rom* precis som *rom* i *fiskrom*.

Vid behov kan man också precisera om det är en skiva eller en apparat det är fråga om: *cd-romskiva*, *cd-romspelare*, *cd-romläsare*. Inget bindestreck behövs här efter *rom*, eftersom *rom* har övergått till att bli ett ord, jämför *radar* av **radio detecting and ranging**.

Kommentar

Rom är ursprungligen en förkortning av eng. *read-only memory*, 'minne som enbart läses' (dvs. inte kan ändras).

Initialförkortningar som *cd-rom* brukar till en början ofta skrivas med versaler. Efter hand som uttrycket och företeelsen blir mer bekant brukar man skriva dem med små bokstäver. Jämför *mc* (*motorcykel*), *tv* (*television*), *wc* (*water closet*), *gd* (*generaldirektör*), *vd* (*verkställande direktör*). Se också *pc* under [persondator](#).

Man kan undvika att böja *cd-rom* genom att lägga till ett efterled som går lätt att böja: *cd-romskivan*, *cd-romläsaren*. Jämför kommentaren till [cd](#).

centralkatalog, utvecklingskatalog

[inom systemutveckling:] central databas med information om organisationens program inklusive datadefinitioner, inmatning, processer, utmatning och data om samband mellan tillämpningsprogram

Använd *centralkatalog* eller *utvecklingskatalog* för eng. *repository* i den här betydelsen. Jämför [centrallager för databaser](#).

Kommentar

Repository i denna bemärkelse brukar ofta översättas med datakatalog, eng. data dictionary, eftersom gränsen mellan detta begrepp och centralkatalog är flytande. De utvecklare som anser att det är fråga om olika begrepp menar att en centralkatalog har ett bredare innehåll medan en egentlig datakatalog har en snävare inriktning.

Förväxla inte detta begrepp med [datalager](#).

centrallager för databaser

samling av databaser åtkomliga på samma ställe

Använd *centrallager för databaser* för eng. *repository* i den här betydelsen. Jämför [centralkatalog](#).

Kommentar

Den allmänspråkliga betydelsen hos *repository* är 'förvaringsplats', 'skattkammare' eller 'magasin'. Inom dataområdet används termen om flera mer eller mindre specifika begrepp med central lagring som utgångspunkt. I mer allmän bemärkelse avser den centrala lagringen helt enkelt det ställe där ett antal databaser eller filer ligger lagrade för åtkomst via datornät.

Flerordstermen *centrallager för databaser* kan tyckas omständlig, men har fördelen att den tydligt beskriver vad som avses. Det är viktigt eftersom *repository* står för ytterligare ett näraliggande begrepp, nämligen det vi kallar *centralkatalog*.

Förväxla inte detta begrepp med *datalager*, eng. *data warehouse*.

chatta, tjatta

föra skriftlig dialog i realtid via Internet

Använd *chatta* för eng. *chat*.

Kommentar

För det engelska substantivet *chat* (om själva pratet) kan man på svenska använda *chatt*. *Chatt* kan också användas som kortform för *chattlinje* e.d. *Chatt* böjs *en chatt, chatten, flera chattar, chattarna*. Sammansättningar skrivs utan bindestreck, t.ex. *chattkanal*.

chips

Ordet *chips* (av eng. *chip*) böjs: *ett chips, chipset, flera chips, de där chipsen*. Bland tekniker förekommer ofta *chip(p)* som grundform. Det böjs *chippet, flera chip(p), de där chippen*.

Kommentar

Chips är ett ord med oklar innebörd. Ofta avses en kiselbricka som finns i olika typer av integrerade kretsar. I regel är det bättre att använda precisare alternativ: *kiselbricka, krets, komponent, kristall* m.fl.

cyberrymd

metaforiskt uttryck för den abstrakta värld eller rymd där det som utförs med datorer kan föreställas pågå

Använd *cyberrymd* för eng. *cyberspace*. *Cyber* i *cyberrymd* uttalas /sy:ber/. Jämför med uttalet av det besläktade *cybernetik* (*kybernetik*).

Kommentar

Cyber är ett jargongartat modeuttryck, ofta använt i sammansättningar som *cyberpunk, cybersamhälle, cybersex, cybersnack* etc. Det bör inte ersätta *datorbaserad, elektronisk* eller *digital*. Uttrycket *cyberspace* härstammar från sciencefictionlitteraturen.

Jämför [virtuell verklighet](#).

data-, dator-

förled i sammansättningar

Allmänt gäller att förledet *dator-* används vid företeelser som leder tankarna till själva datorn. I andra fall används *data-*.

Kommentar

I ord som leder tankarna till eller direkt avser apparaten, den konkreta tekniska sidan, bör *dator-* användas; således *datordrift* och *datorinstruktion*, liksom *datornät* (ett nät av datorer) och *datorkommunikation* (kommunikation mellan datorer). Det gäller även tillbehör till datorn: *datorprogram, (dator)mus, datorskärm*. *Dator-* bör även användas då man betonar att något utförs med hjälp av datorer: *datoranimation, datortomografi, datorgrafik, datormusik, datorspel* etc.

När man avser den information som finns lagrad i datorerna är *data-* det korrekta; således *dataöverföring, dataregister* och *datakommunikation* (överföring av data). *Data-* är även det naturliga vid allmänna och övergripande fenomen; således *databranschen, datakonsult, dataavdelning,*

datatermer och *datasystem* (innefattar datorer, program, servrar m.m. liksom den tekniska lösningen och utformningen).

Observera att det finns en stor gråzon med svårbedömda termer där både *data-* och *dator-* är tänkbara. Samtidigt kan det konstateras att *data-* alltid varit vanligare än *dator-* och att många sammansättningar med *data-* som snarast borde ha skrivits med *dator-* har blivit så etablerade att de måste accepteras, som *datakonst*, *dataprogram* och *dataspel*.

Slutligen: Vi avråder bestämt från uttrycket *datan* för 'datorn' eller 'datasystemet'. Vi avråder också från användningen av *data* som singularart massord i uttryck som *nytt data*, med bestämd form *datat*. *Data* är alltså fortfarande ett pluralt ord.

datalager

databas där data lagras på ett sätt som underlättar de avancerade sökningar och sammanställningar som behövs för beslutsstöd och analys inom en organisation

Använd *datalager* i stället för eng. *data warehouse*. För uttrycket *data warehousing* förordar vi *datalagerhantering*.

Kommentar

Datalager (eller snarare *data warehouse*) är ett modeord, och det varierar vad olika leverantörer lägger i begreppet. Vanligen åsyftas dock ett lager med information som berör hela organisationen, omfattar flera ämnesområden och härrör från flera andra källor (databaser). Ett datalager har ansevärd storlek, kanske 100 gigabyte eller mer. Eng. *data mart* står för ett småskaligt *datalager* och skulle kunna översättas med *dataförråd*. Om ett datalager omfattar hela företagets information hanterar ett typiskt dataförråd en viss avdelnings information. Till datalagret hör förutom databashanterare särskilda program för extrahering, återsökning och sammanställning av data.

Även termen *informationslager* har använts på svenska, men vi tror att risken för missförstånd blir mindre om man använder samma förled som i engelskan.

datorlåda

[om persondatorer och liknande:] från skärmen fristående låda som innehåller centralenhet, internminne, hårddisk och ofta även diskettenhet och cd-romspelare

Använd *datorlåda* för eng. *CPU* i den här betydelsen, dvs. för den fysiska "lådan".

centralenhet

den enhet i en dator som omfattar en eller flera processorer med tillhörande elektronik

Använd *centralenhet* för eng. *central processing unit* och *CPU* i denna betydelse.

centralprocessor

den processor i en dator som handhar och styr hämtning, avkodning och utförande av maskininstruktioner

Använd *centralprocessor* för eng. *central processing unit* och *CPU* i den här betydelsen.

Kommentar

Förkortningen *CPU* har kommit att användas för flera begrepp i svenskan. Olyckligast är när *CPU* används om den fysiska "lådan". Därför vill vi här ge förslag på olika svenska uttryck för de olika begreppen.

datorutrustning, hårdvara, maskinvara

Använd *datorutrustning*, *hårdvara* eller *maskinvara* för eng. *hardware*. Jämför [program](#).

Kommentar

Termen *hårdvara* är acceptabel som översättning av eng. *hardware* för datorutrustningens "hårda" delar. Termerna *hårdvara* eller *maskinvara* används främst när man behöver markera att man inte menar programvara. I övrigt är *datorutrustning* många gånger den bästa termen. Om det går bör man givetvis precisera vad man menar: *bildskärm*, *tangentbord*, *skrivare* etc.

dekompilering

översättning av datorprogramms maskinkod tillbaka till assembler och källkod

Använd *dekompilering* för eng. *reverse engineering*.

Kommentar

Dekompilering innebär i regel att man med hjälp av en disassemblerare översätter programmets maskinkod tillbaka till assembler och källkod. Av källkoden framgår sedan hur programmet är konstruerat. Programleverantören kan göra en dekompilering, t.ex. för att kunna åtgärda, anpassa eller vidareutveckla programmet när källkoden inte är tillgänglig separat. Eftersom tillgång till källkod underlättar plagiering av konstruktionen innehåller licensavtalen för datorprogram i regel ett förbud för licenstagaren att dekompilera programmet.

Begreppet *reverse engineering* förekommer även på maskinvaruområdet men innebär då handfast demontering eller isärtagning i syfte att identifiera fysiska komponenter och analysera konstruktionslösningar. Den erhållna kunskapen kan också här missbrukas så att den egna produkten mer eller mindre blir ett plagiat. Detta gäller givetvis inte bara datorutrustning utan även t.ex. bilar, hemelektronik och hushållsapparater.

demon

program som körs i bakgrunden och som utför viss operation efter viss tid eller vid förinställd tidpunkt eller som reaktion på vissa händelser

Använd *demon* för eng. *daemon*.

Kommentar

Stavningen "daemon" har en ålderdomlig klang i engelskan, så stavningen *demon* förekommer även där.

En "daimonion" var en sorts skyddsande i den antika grekiska mytologin; numera förknippar man dock demoner med onda andar. Men i datavärlden används *demon* i överförd betydelse för program som agerar som andeväsen, dvs. i det fördolda, och då syftar det inte på något negativt.

Demoner är nära förbundna med operativsystemet Unix, men även andra operativsystem har stöd för demoner fast under benämningar som "services" (eng.), "tjänster" och liknande. Typiska demonprocesser är e-posthantering, hantering av skrivarköer och andra liknande administrativa tjänster i datornät. I Unix har de programfiler som demonprocesserna startas från ofta namn som slutar på **-d** (för **demon**), t.ex. **atd**, **crond**, **httpd**.

digitalpengar, digitala pengar

pengar som hanteras och överförs elektroniskt till ett kontantkort eller till den egna datorn och där pengarnas äkthet verifieras ur de elektroniska pengarna själva

Använd *digitalpengar* eller *digitala pengar* för eng. *digital cash*, *e-cash*. Jämför [kontantkort](#)

Kommentar

Digitalpengar anknyter till uttryck som *digital signatur* som står för ett besläktat begrepp, vilket är en fördel. Uttrycken *e-pengar*, *elektroniska pengar* och *cyberpengar* förekommer också men är mindre lämpliga. *E-pengar* och *elektroniska pengar* kan ge det felaktiga intrycket att överföringen endast sker via Internet (jämför [e-post](#) m.fl.).

När digitalpengar väl är överförda har de i likhet med vanliga kontanter inte längre någon koppling till en viss person eller ett visst konto. Se även den separata [tekniska artikeln om digitalpengar](#).

direkt, direktansluten

[om förbindelse:] som möjliggör direkt interaktiv kommunikation (med en databas, ett program eller ett programsystem)

Använd *direkt, direktansluten* för eng. *on line* i den här betydelsen.

direkthjälp

den hjälp man kan få i ett datorprogram när man ger ett hjälpkommando, trycker på en hjälptangent eller klickar på en hjälpknapp

Använd *direkthjälp* för eng. *on line help* i den här betydelsen

direkttjänst

datortjänst som innebär att man har en direkt interaktiv kommunikation med ett datasystem

Använd *direkttjänst* för eng. *on line service* i den här betydelsen.

Kommentar

Man bör vidare använda *uppkopplad* i stället för *on line* när man menar att två maskinenheter direkt kan kommunicera med varandra. Likaså bör man använda *nedkopplad* i stället för *off line* när man menar att två maskinenheter inte direkt kan kommunicera men ändå är anslutna till varandra. Om man trots våra rekommendationer vill låna in eng. *on line* bör det skrivas i ett ord, *online*, i sammansättningar t.ex. *onlinetjänst*.

direktsamtal

samtal till en eller flera förutbestämda mottagare så snart användaren lyfter luren eller trycker på ringknappen

Använd *direktsamtal* för eng. *push-to-talk*.

Kommentar

En ordagrann översättning lyder "tryck för att prata". Så fort användaren lyfter luren eller trycker på ringknappen kopplas han eller hon nämligen av telestationen (basstationen) direkt utan ringsignal till en eller flera mottagare. De telefoner som därmed kommer i kontakt med varandra fungerar då sinsemellan som walkie-talkieapparater. Inom fast telefoni har direktuppringning länge använts i larmsammanhang. På 2000-talet har tekniken lanserats som en röstmotsvarighet till chatt och direktmeddelanden.

direktuppspelning

[i webbsammanhang:] dataöverföring som innebär att överföring och uppspelning av ljud eller rörliga bilder sker successivt, i stället för att spelas upp först när hela överföringen är klar

Använd *direktuppspelning* för eng. *streaming* och *direktuppspelad* för eng. *streamed* i uttryck som *direktuppspelad video* (eng. *streamed video*).

Kommentar

I andra sammanhang kan det finnas anledning att använda andra uttryck, t.ex. *videoflöde* för eng. *video stream*.

diskussionsgrupp, diskussionsforum

forum för diskussion och informationsutbyte på Internet

Använd *diskussionsgrupp* eller *diskussionsforum* för eng. *discussion group* och *newsgroup*. Kortformen *forum*

kan också fungera, i synnerhet om man avser platsen man besöker snarare än människorna och innehållet.

Kommentar

Vi avråder från *nyhetsgrupp*, som är en direktöversättning av eng. *newsgroup*. Skälet är att de båda engelska termerna egentligen står för samma begrepp. Därför bör de få en och samma benämning på svenska, då lämpligen de mer beskrivande *diskussionsgrupp* eller *diskussionsforum*, alltefter sammanhanget.

domänadress

adress till en organisation o.d. eller till en dator på Internet

Använd *domänadress* i stället för eng. *domain address*.

Kommentar

En domänadress är det som står efter @ i e-postadresser på Internet och det som står efter de dubbla snedstrecken i webbadresser (men före ett eventuellt senare snedstreck).

Exempel 1: I e-postadressen *maria.jansson@bergbolaget.se* är domänadressen *bergbolaget.se*.

Exempel 2: I webbadressen *http://www.rr.kov.se/* är domänadressen *www.rr.kov.se* (vilket är adressen till webbserverdatorn för Konsumentverkets tidning Råd & Röns webbplats).

Domänadresser består ofta av ett datornamn – *www* i exempel 2 – följt av ett *domännamn* (eng. *domain name*) – *rr.kov.se* i exempel 2. Man talar också om *toppdomäner* (eng. *top-level domain, TLD*) och *underdomäner* (eng. *sub domains*): I exempel 2 är toppdomänen "se" (utan punkt), "kov" en underdomän till "se" och "rr" en underdomän till "kov.se". Jämför [e-postadress](#), [Internetadress](#) och [webbadress](#).

Det som står till vänster om @ kallas i regel *användarnamn*. Ibland talar man bara lite mer beskrivande om *namndel* och *domändel*. "Användare" är en teknisk benämning på den person, organisation eller funktion adressen går till. Funktionsadresser kan vara kontaktadresser, informationsadresser och liknande (till exempel: *info@spraknamnden.se*, *mail@abc.se*, *dataterm-kontakt@nada.kth.se*).

dubbla snedstreck

teckenparet //

Kommentar

Eftersom det inte är ett utan två tecken, är benämningen *dubbla snedstreck* lämpligare än *dubbelt snedstreck*.

e-

'elektronisk', förled i sammansättningar, t.ex. *e-post*, *e-meddelande*, *e-brevlåda*, *e-adress*

Skriv förledet med liten bokstav såvida det inte står först i meningen. Då skrivs det med stor bokstav.

Kommentar

Förledet e- har i dag delvis fått en annan betydelse än 'elektronisk' och står även för information som finns på eller sprids via Internet. I sin nya betydelse används det flitigt, kanske väl flitigt, inom framför allt marknadsföring.

När det är klart vad som avses kan förledet utelämnas. Är det otvetydigt att man talar om e-posthantering kan man t.ex. säga "kontrollera om det finns någon post i brevlådan".

Behovet av att särskilja en företeelse med prefixet e- minskar i takt med att elektronisk hantering blir det normala på allt fler områden.

e-bok, elektronisk bok, e-bokfil

bok som har getts ut i elektronisk form

Använd *e-bok*, *elektronisk bok* eller *e-bokfil* för eng. *e-book*, *softbook* i den här betydelsen.

bokdator, läsplatta

dator som är särskilt avsedd för visning av böcker som har getts ut i elektronisk form

Använd *bokdator* eller *läsplatta* för eng. *e-book*, *softbook* i den här betydelsen.

Kommentar

Det här teknikområdet är nytt och därför är terminologin fortfarande vacklande. Det är också därför som vi ger flera termförslag. Vi har sett det som viktigt att i våra rekommendationer visa på begreppsskillnaden mellan datorn och filen.

En bokdator påminner till form och handhavande om en tryckt bok. Ofta har därför inte bara den elektroniska texten utan även datorn benämnts *e-bok*, särskilt när man avser datorn tillsammans med dess innehåll. Detta kan leda till begreppsförvirring. När det är viktigt att göra åtskillnad mellan dessa begrepp kan man därför använda *e-bokfil* respektive *bokdator*. Andra tänkbara termer för själva datorn är *e-bokläsare*, *e-läsare* som ansluter till liknande termer som *e-post* och *e-handel* och till andra apparater som kallas *läsare*: *dokumentläsare*, *kortläsare*, *cd-läsare*.

e-brevlåda

förvaringsplats för e-brev

Använd *e-brevlåda* i stället för eng. *mailbox*.

editor

textbehandlingsprogram som arbetar med ren text utan dolda formatmarkeringar, och ursprungligen avsett att skriva programkod eller bearbeta redan skriven text med

Använd *editor* för eng. *editor*.

Kommentar

Editor är sedan länge en etablerad term bland svenska programmerare. Enkla editorer kan användas för att skriva bland annat kortare texter, programkod och kod för webbsidor. Mer specialiserade editorer (t.ex. Emacs och Vi) kan ha avancerade funktioner för till exempel programutveckling, som inte finns i typiska ordbehandlingsprogram.

enhetsfack

plats för monteringsbar minnesenhet i datorlåda

Använd *enhetsfack* för eng. *(expansion) bay*.

Kommentar

Hårddisk och cd-enhet är exempel på enheter som sitter monterade i enhetsfack. Ibland talar man övergripande om *utbyggnadsplats*. Jämför [kortplats](#).

e-post

överföring av meddelande med hjälp av datorer där meddelandet kan läsas vid valfri tidpunkt

Använd *e-post* för eng. *e-mail*. Själva meddelandet kan kallas *e-brev* eller *e-meddelande*. Som verbuttryck använder man *skicka*, *sända (med/via) e-post* eller *e-posta*. I talspråk och ledigare skriftspråk kan även *mej* och *mejla* användas.

Kommentar

E-post och *e-brev* är de ord som används i normal sakprosa och som kan användas i alla sammanhang. Även på danska och norska rekommenderas *e-post* och *e-brev*. Det bör vara bindestreck i *e-post*, eftersom det är en sammansättning med en förkortning (här i form av en enda bokstav). Jämför *i-land*, *u-land*, *k-märkt*, *p-plats*.

Som ledigare vardagsform kan man använda de försvenskade *mejl* och *mejla*, i synnerhet för sådana korta meddelanden som inte riktigt kan liknas vid vanliga brev. Dessa ord är att föredra framför det engelska *e-mail*. Stavningarna *mail*, *maila* avråder vi ifrån.

Det som på engelska kallas *webmail* är en e-posttjänst som användaren får tillgång till genom att logga in på en viss webbsida och som inte kräver något e-postprogram eller eget abonnemang hos en Internetleverantör. Användaren kan alltså komma åt sin e-brevlåda via vilken webbläsarförsedd dator som helst. (Även abonnemangsinnehavare erbjuds ofta detta alternativa åtkomstsätt för e-post.) På svenska är *webbpost* redan accepterat som en kort och koncis motsvarighet. Observera att det i regel inte finns någon anledning att skilja på e-post som skickas via ett e-postprogram och e-post som skickas via en webbläsare eller på annat sätt; det handlar bara om olika sätt att skicka och hämta posten på. *Webbpost* bör alltså användas bara när man tekniskt behöver skilja mellan webbaserad och övrig e-post.

e-postadress, e-adress

Kommentar

I e-postadresser förekommer tecknet @ (snabel-a). Det här är ett exempel på en e-postadress på Internet:

`maria.jansson@bergbolaget.se`

Den del av adressen som står efter @ kallas *domänadress*. Den avslutas ofta med en tvåbokstavskod för landet. Koden *se* står för Sverige.

e-postansvarig, e-postmästare

person som har det övergripande ansvaret för en domäns, t.ex. en organisations, e-posthantering

Använd *e-postansvarig* eller *e-postmästare* för eng. *postmaster*.

et-tecken, och-tecken

tecknet &

Detta tecken kallas enligt svensk standard *et-tecken* och utläses "och" (eng. ampersand). Tecknet kan också kallas *och-tecken*.

Kommentar

Att *et-tecken* är den mest etablerade termen beror på att ursprunget är det latinska *et* ('och', 'även') som fått en ligatur, dvs. hopskrivning av tecknen e och t, i tecknet &.

Vi avråder från den engelska benämningen *ampersand*, som förekommer i svenska texter, mestadels i IT-sammanhang. Den är en hopdragning av "and per se and", dvs. ungefär "(tecknet) & är i sig självt (ordet) och".

extrafönster, poppuppfönster

fönster med begränsat antal funktioner som öppnas ovanpå eller under ett redan öppnat fönster och som vanligen ligger kvar tills det stängs manuellt

Använd *extrafönster* för eng. *pop-up window* och *pop-under window*.

Kommentar

Extrafönster är vanligen mindre, innehåller ofta reklam och öppnas i regel automatiskt och oömbett.

fast program

program i gränsområdet mellan datorutrustning och program; ofta avses mikrokod som utför s.k. maskininstruktioner

Använd *fast program* för eng. *firmware*.

Kommentar

Fasta program läggs in i fasta minnen i datorn vid tillverkningen.

fildelning

tillgängliggörande av filer på en dator för kopiering från andra datorer i samma datornät

Använd *fildelning* för eng. *file sharing*.

Kommentar

Delning står här för 'det att dela med sig'. Fildelningstekniken är etablerad och okontroversiell i lokala datornät utan särskild filserver (så kallade icke-hierarkiska nät). Även om det på senare tid blivit vanligt att via fildelning ge andra tillgång till upphovsrättsskyddat material som filmer och musik på Internet, så står termen *fildelning* i sig inte för något olagligt. För fildelning av sådant upphovsrättsskyddat material rekommenderar vi [piratkopiering på nätet](#).

filnamnsändelse, filnamnsuffix, filnamnstillägg

ändelse på ett begränsat antal tecken som läggs till det egentliga filnamnet för att möjliggöra operativsystemets associering av filen till visst tillämpningsprogram

Använd *filnamnsändelse*, *filnamnsuffix* eller *filnamnstillägg* för eng. *file name suffix*, *file name extension*. Är sammanhanget givet går det bra att korta ned: *filändelse*, *filsuffix*. *Filnamnstillägg* är däremot **inte** lämpligt att korta ned till "filitillägg" eftersom den avkortade formen kan missförstås som en utökning av **innehållet** i filen.

Kommentar

Gränsen mellan filnamnet och dess ändelse markeras av en punkt. Några exempel: "Dokument.doc", "Foto.jpg", "Ljud.mp3".

Termen filnamnstillägg används bl.a. i Microsoft Windows och är godtagbar. Men eftersom konventionen är att hela "Dokument.doc" (se t.ex. innehållet i fältet Filnamn vid sparandet av ett dokument) räknas som filnamn passar *ändelse* och *suffix* bättre som slutled. *Tillägg* som slutled antyder att det inte är en del av helheten.

Uttrycket "fil(namns)extension" avråder vi ifrån; de termer som vi rekommenderar är mer självförklarande. Likaså avråder vi från uttrycket "filytypstillägg". Det beror på att samma filnamnsändelse kan stå för flera olika filtyper, t.ex. "doc" som används av både Microsoft Word och Corel Word Perfect, två ordbehandlingsprogram vars filtyper skiljer sig avsevärt åt. Inte heller ändras filtypen i sig för att man byter ut filnamnsändelsen. Gör man det kan man därefter i regel inte öppna filen, vilket beror på att det associerade tillämpningsprogrammet inte kan hantera filtypen.

fjärr-, distans-

Använd *fjärr-* eller *distans-* som förled i de flesta sammansättningar där engelskan använder *remote*, t.ex. i *fjärransluten*, *fjärrkontroll*, *fjärråtkomst* och *distansarbete*.

Kommentar

Notera att *remote* är vardagsengelska och kan ha många olika betydelser: 'avlägsen', 'bortkopplad' med flera.

flerfunktionsskrivare, multifunktionsskrivare

skrivare som har ytterligare funktioner utöver utskrifter, vanligen faxning, kopiering och skanning

Använd *flerfunktionsskrivare* eller *multifunktionsskrivare* för eng. *multifunction(al) printer, all-in-one printer*.

Kommentar

Termen *multifunktionsskrivare* är redan etablerad i handeln. Vi rekommenderar dock i första hand *flerfunktionsskrivare*.

flertrådsteknik

teknik för multikörning inom en och samma programprocess

Använd *flertrådsteknik* för eng. *multithreading*.

Kommentar

Beroende på sammanhanget kan uttrycken *flertrådsexekvering, flertrådsprogrammering* osv. ibland vara bättre än *flertrådsteknik*.

För eng. *multithreaded* (om program) använder man *flertrådig*. För eng. *thread* ensamt rekommenderar vi *tråd*, men det kan för tydlighetens skull ibland vara bättre med den längre formen *exekveringstråd*.

Se även [multikörning](#) samt frågesvaret om [parallellbearbetning](#).

formatering

(inom datalagring:) iordningställande eller nollställning av ett datamedium så att all gammal information raderas och så att det fullt ut kan användas för lagring av nya data

formatering

(inom dokumentteknik:) placering och grafisk utformning av text, bilder etc. i ett dokument eller i en del av ett dokument

Använd *formatering* för eng. *formatting*. Verbformen är *formatera*.

Kommentar

Vi avråder från stavningarna "formattering" och "formattera". På svenska finns det ingen anledning att dubbelstava *t* efter engelsk förebild. Även i engelska förekommer för övrigt stavning med ett *t*.

fulregistrering

registrering av ett domännamn som liknar – eller skulle kunna vara – ett domännamn för ett etablerat företag e.d., i syfte att dra till sig besökare som egentligen avsett att gå till en annan webbplats

Använd *fulregistrering* för eng. *registering of fake domain names, registering of bad domain names*.

Kommentar

Det "fula" består i att någon formellt korrekt registrerat ett ledigt domännamn – ett domännamn som är ledigt just för att det innehåller felstavningar eller utelämnade tecken, t.ex. *skayways.se, expresse.se, nodea.se, vagvarket.se*, men som rättstavat vore identiskt med domännamnet för en etablerad organisation. En användare som råkar skriva fel i webbadressfältet kan därför hamna på en annan webbplats än den avsedda. Fenomenet har under 2005 ökat starkt på se-domänen, och har ett nära samband med [bluffwebbplats](#)er och [modemkapning](#).

Om *fulregistrering* känns för jargongartat i något sammanhang kan *avsiktligt vilseledande domänregistrering* vara ett mer formellt alternativ.

funktionalitet

förmåga hos en produkt att kunna utföra de funktioner som den är konstruerad för

Använd *funktionalitet* för eng. *functionality* i den här betydelsen.

Kommentar

Funktionalitet handlar om kvalitet och får inte sammanblandas med funktion, som kan definieras som 'bestämd uppgift för ett visst syfte'. Ett datorprogram kan ha en mängd olika funktioner, men var och en av dessa funktioner kan utföra sin uppgift mer eller mindre väl – de har olika funktionalitet.

Funktionalitet är ett flitigt använt uttryck på senare år, inte bara i databranschen. Trendiga ord används ofta onyanserat, som när man talar om förbättrad funktionalitet när det egentligen är fråga om att något fått nya eller bättre funktioner. *Funktionalitet* **kan** vara en korrekt översättning av *functionality*, men annars talar mycket för att vi bör undvika detta vaga uttryck på svenska. Menar man att den aktuella företeelsen begåvats med nya funktioner, blivit mer användbar, fått högre prestanda etc., bör man hellre skriva detta i klartext.

Man bör vara medveten om att det engelska *functionality* ibland är tämligen innehållslöst, som i "verifying infrared functionality", vilket mycket väl kan betyda "kontroll av att det infraröda ljuset fungerar" eller "...är påslaget".

Med detta sagt vill vi ändå ge ett exempel på hur man bör använda begreppen funktion, användbarhet och funktionalitet i ett visst sammanhang:

"Eftersom kalkylprogrammet Excel inte har någon **funktion** för ordbehandling av löpande texter så är det inte **användbart** för detta syfte. Därmed är **användbarheten** hos Excel för denna **funktion** mycket låg. Däremot har Excel god **funktionalitet**, dvs. programmet fungerar bra för att göra kalkyler, vilket det primärt är konstruerat för."

Jämför [användbarhet](#).

förvalt värde, förval

värde som datorn använder om användaren inte väljer annat värde

Använd *förvalt värde* i stället för eng. *default value*.

Kommentar

Ett ordbehandlingsprogram har normalt som förvalt värde att dokumentet skall skrivas ut på skrivaren i ett exemplar. Detta värde visas vid varje utskriftstillfälle, och användaren kan enkelt ändra det direkt i utskriftsmenyn. Andra värden av denna typ är dock tänkta att vara mer permanenta och kan bara ändras i programmets särskilda inställningsdel eller motsvarande. Det kan t.ex. handla om att ställa in ordbehandlaren på automatisk säkerhetskopiering var 10:e i stället för var 30:e minut. I dessa fall kan *förinställt värde* vara ett bättre uttryck.

gratisprogram

program som får spridas fritt och användas utan kostnad

Använd *gratisprogram* i stället för eng. *freeware*. Jämför [spridprogram](#).

Kommentar

Det finns två typer av program som får spridas fritt (dessa kan med ett gemensamt namn kallas *fricirkulerande program*): *gratisprogram* och *spridprogram*. Se vidare kommentaren till [spridprogram](#).

gridteknik

teknik för att utnyttja ledig kapacitet hos datorer i datornät i syfte att gemensamt bearbeta problem som är alltför komplexa för en enskild dator

Använd *gridteknik* för eng. *grid computing*, *grid technology*.

Kommentar

Termen *grid computing* är inspirerad av "the power grid", elkraftnätet. Grundbetydelsen hos *grid* är 'galler, rutnät, linjenät'. Inget av dessa svenska motsvarigheter passar att använda för det här begreppet (exempelvis associerar sammansättningar med nät alltför lätt till datornät etc.) Därför har vi valt att rekommendera den försvenskade stavningen *gridd*. Böjningen blir en *gridd*, *gridden*, *flera griddar*, *griddarna*.

Griddteknik utvecklades från början för att forskare skulle kunna köra avancerade beräkningar på flera samarbetande superdatorer men utan att behöva bekymra sig om vilka. I dag ska alla datorer som har rätt sorts program installerade kunna delta i griddkörningar lika lätt som de skickar e-post till varandra. Datorerna i en gridd är förbundna via datornät, och de kan ha olika maskinvaror, operativsystem och ägare. Ett svenskt exempel på griddtillämpning är Swegrid, som via datornätet GigaSunet tillgängliggör den gemensamma kapaciteten hos kluster av datorer på sex olika universitetsorter i landet. Varje kluster utgörs av ett hundratal sammankopplade persondatorer. Se vidare <
www.swegrid.se/about.html>.

grupprogram

program som underlättar för arbetsgrupper att organisera och hantera gemensam information

Använd *grupprogram* för eng. *groupware*.

Kommentar

Till kategorin grupprogram hör vissa e-postprogram, kalenderprogram, dokumentadministrationsprogram, databashanterare m.m. Exempel på grupprogram är First Class, Lotus Notes och Microsoft Exchange.

gränssnitt

kontaktyta mellan olika funktioner eller delar i ett system

Använd *gränssnitt* för eng. *interface*.

Kommentar

Exempel på gränssnitt är gränssnittet mellan två program, mellan dator och modem samt mellan dator och skrivare. Användargränssnitt, eng. *user interface*, kallas det gränssnitt som möjliggör kommunikation mellan människa och dator och utgörs bl.a. av det man ser på bildskärmen. Det finns t.ex. grafiska användargränssnitt (eng. *graphic(al) user interface*, *GUI*) som bygger på fönster, ikoner (symboler) etc., och rent textbaserade användargränssnitt. Om man avser en hårdvaruenhet kan *gränssnittskort* för eng. *interface board* (*interface card*) vara en lämplig svensk term.

gränssnittskomponent

grundläggande komponent som används vid uppbyggnad av ett grafiskt användargränssnitt

Använd *gränssnittskomponent* för eng. *widget*.

Kommentar

Den mest otvetydiga benämningen på svenska vore omskrivningen "grafisk användargränssnittskomponent", men eftersom den är opraktiskt lång rekommenderar vi i första hand det nedkortade *gränssnittskomponent*. Den nedkortade formen bör räcka om sammanhanget är givet. Dessa gränssnittskomponenter är grunden för sådant som ikoner, knappar, dialogrutor, fönster, poppupp-fönster och andra typiska inslag i grafiska användargränssnitt som förekommer hos t.ex. Macintosh och Microsoft Windows.

Det eng. *widget* används också i mer populär bemärkelse för de grafiskt eleganta små tillägsprogram som man laddar ned och installerar på datorns skrivbord. Typiskt är klockor, räknare, kalendrar, anteckningsblock, nyhetsbevakning och liknande. På svenska rekommenderar vi *skrivbordsprogram* för *widget* i denna betydelse.

Själva ordet *widget* har hävdats vara en sammandragning av *window* och *gadget* (*gadget* = 'grej, pryl, manick'). I Mac OS X kallas skrivbordsprogrammen för "widgets", medan Microsoft talar om "gadgets" i Windows Vista.

guide, vägvisare

hjälpfunktion i dator som, ofta via en serie dialogrutor, leder användaren rätt vid genomförandet av viss aktivitet, t.ex. installation av ett nytt program eller en ny hårdvara

Använd *guide* eller *vägvisare* för eng. *wizard*.

hackare

person som försöker forcera datorsystems säkerhetsspärrar i syfte att sabotera programvara eller att komma åt, utnyttja eller eventuellt förändra skyddad information

Använd *hackare* för eng. *hacker*. Som verb används *hacka* och aktiviteten kallas *hackande*.

Kommentar

En fördel med det försvenskade *hackare* är att det till skillnad från *hacker* inte ger några problem med böjningen och uttalet. *Hackare* är också den form som de flesta större dagstidningar och datatidningar valt att använda.

Tidigare försökte vi föra fram termen *knäckare* (eng *cracker*) för detta begrepp, och reservera *hackare* (eng. *hacker*) för 'person som är mycket skicklig i att göra egna program eller ändra i andras program, ofta med inslag av perfektionism'. Detta fick dock inget genomslag.

hakparentes

tecknet [och tecknet]

Dessa tecken kallas *hakparenteser* på svenska (eng. *square brackets*).

handbok

dokument som beskriver funktionen hos ett system, en enhet eller ett datorprogram

Använd *handbok* för eng. *manual*.

Kommentar

Instruktionsbok eller *bruksanvisning* kan ibland användas för detta begrepp. Även *manual* förekommer som uttryck för begreppet.

handdator

bärbar dator som är så liten att den kan hållas i handen vid användning

Använd *handdator* för eng. *handheld computer*, *palm(top) computer*, *PDA (personal digital assistant)*, *pen computer*, *pocket computer* och andra engelska benämningar för detta begrepp.

Kommentar

På engelska används som synes många olika uttryck för begreppet i fråga, och på svenska förekommer också en del uttryck, t.ex. *fickdator*, *PDA*, *penndator*, *skjortficksdator*, *digital anteckningsbok* etc. Denna rika flora kan förvirra, och vi rekommenderar därför att man använder *handdator* på svenska. Förledet *hand-* ger här en association om att datorn är liten och hanterlig och förekommer i ord som *handverktyg*, *handväska*, *handsåg*.

handskakning

[inom datakommunikation:] funktion som innebär att sändande och mottagande utrustning underrättar varandra om att de är redo att sända respektive ta emot

Använd *handskakning* i stället för eng. *handshaking*.

hemsida

Ordet *hemsida* bäddar för begreppsförvirring och bör därför helst inte användas alls. I stället bör man använda andra, mer precisa termer: [webbplats](#), [webbsida](#), [ingångssida](#) och [startside](#) (se respektive artikel).

Kommentar

Det är vanligt att hemsida används för begreppet *webbplats* (eng. *web site*). Vi anser av följande skäl att det är olyckligt:

- Med hemsida i singularform hamnar fokus på **en** sida, fast det så gott som alltid finns **flera** sidor på en webbplats. Större företags eller myndigheters webbplatser omfattar ofta hundratals sidor, och då blir benämningen hemsida direkt egendomlig. Den antyder att en enda sida skulle vara det intressanta – inte helheten.
- Hemsida är en direktöversättning av det engelska *home page*. Men i engelskan betyder *home page* något annat än vad hemsida har kommit att göra i svenskan:
 - Ursprungligen syftade *home page* på *startside*, dvs. den första sida som visas när användaren startar webbläsaren. Knappen på webbläsarens verktygsrad som ger återgång till startsidan brukade tidigare vara märkt just "Home" eller "Hem". Nyare svenska webbläsarversioner har i regel "Startside" som märkning.
 - Senare, allteftersom antalet webbplatser har vuxit, har det blivit en glidning i betydelsen: med *home page* avses i engelskan numera den första sidan på webbplatsen, den med den kortaste webbadressen. Här har vi på svenska två betydligt mer klagörande termer att ta till: *ingångssida* alternativt *förstasida*.

Om man tycker att det rekommenderade *webbplats* av någon anledning inte passar in finns det bättre alternativ än "hemsida". Man kan t.ex. använda pluralformen av *webbsida*: "på våra webbsidor hittar du mycket matnyttigt", "på SVT:s webbsidor kan man bl.a. lyssna på webbradio". I sammansättningar kan man korta ner: "X är den bästa utbildningswebben". Ytterligare en möjlighet är *ingångssida*, om det är den sidan (och inte hela webbplatsen) man syftar på: "På vår ingångssida finns alltid aktuell information om ...". Även *sajt* kan användas i ledigt språkbruk.

hjälpcentral

funktion i ett företag eller en organisation med uppgift att hjälpa anställda eller kunder att lösa problem med framför allt datorhantering eller databehandling

Eng. *helpdesk* kan översättas med *hjälpcentral*. Man kan också namnge hjälpcentralen mer precist alltefter arten av hjälp som tillhandahålls, t.ex. *användarhjälp*, *användarstöd*, *informationstjänst*, *kundservice*, *kundtjänst*, *språkrådgivning*, *termtjänst*, *datorhjälp*, *datorjour*, *dataakut*. För valet mellan *data-* och *dator-*, se [data-](#).

hårdvarunyckel, dångel

löstagbar hårdvaruenhet som måste vara ansluten till datorn för att datorn eller visst program på datorn ska kunna köras

Använd *hårdvarunyckel* eller *dångel* för eng. *dongle*.

Kommentar

Både *hårdvarunyckel* och försvenskningen *dångel* har använts länge i IT-branschen. Vi förordar i första hand det mer beskrivande *hårdvarunyckel*, medan *dångel* bör reserveras för mer tekniskspecifika sammanhang.

Hårdvarunycklar är avsedda att skydda mot obehörig användning. Ett program som fordrar sådan nyckel kan mycket väl gå att piratkopiera till en annan dator, men kopian är inte körbar utan hårdvarunyckeln. En hårdvarunyckel brukar i dag ha formen av en minnespinne (USB-minne) med inbyggd kryptering;

tidigare var dessa enheter utformade för att kunna anslutas till datorns parallellport.

Hårdvarulås avråder vi ifrån som term för detta begrepp. Det skulle bli missvisande, eftersom själva "låset" sitter i programmet eller datorn, och hårvarunyckeln använd för att låsa **upp** detta lås.

igenkänningstecken

[inom elektronisk identifiering:] bevis på att någon är den som hon utger sig för att vara

Använd *igenkänningstecken* för eng. *token* i den här betydelsen.

Kommentar

För detta begrepp används ofta termen "informationsbärare". Vi rekommenderar dock *igenkänningstecken*, eftersom den termen inte antyder att det är fråga om information som är meningsfull för en människa. Ett igenkänningstecken kan nämligen bestå av en slumpmässig kombination av bokstäver eller siffror, som bankomatkortets säkerhetskod.

Termen *token* används emellanåt översatt i svenskan i den här betydelsen. Om man nu måste göra det får termen lämpligen följande böjning: "ett token, flera token". För att slippa bestämda former som "toknet" och "toknen" använder man omskrivning: "detta token", "dessa token".

Se även [stafett](#) och [informationsbärare](#).

ikon, symbol

representation av ett objekt (program, fil, mapp) i form av en liten bild på datorns skärmbild

Använd *ikon* eller *symbol* för eng. *icon*.

Kommentar

Termen *ikon* har kommit att dominera, men termen *symbol* är vanligast i Macintoshvärlden.

inbyggt system

datorsystem som är inbyggt i en utrustning eller i ett större system och som inte är synligt och åtkomligt som dator för användaren

Använd *inbyggt system* för eng. *embedded system*.

Kommentar

Exempel på inbyggda system är de datorer som ingår i symaskiner, bilar, kameror, tv-mottagare, mätinstrument, industrimaskiner osv. När sådana datorer är under tillverkning är termen *inbyggnadssystem* lämpligare som benämning, eftersom de då ännu inte är inbyggda.

indrag, indentering

förskjutning av textrad åt höger i förhållande till omgivande text

Använd *indrag* eller *indentering* för eng. *indent(ation)*.

Kommentar

Indrag passar bra i allmänna sammanhang där det finns behov av att göra textstruktur tydligare, t.ex. i listor och innehållsförteckningar. När det gäller källkod till program är *indentering* sedan länge den gällande svenska facktermen.

Som verbformer används *dra in* respektive *indentera*.

informationsbärare

[inom datalingvistik:] enhet i text eller programkod

Använd *informationsbärare* för eng. *token* i den här betydelsen.

Kommentar

Inom syntaxanalys delas en text eller ett program med hjälp av en s.k. tokeniserare upp i en följd av informationsbärare, som vanligen utgörs av ord men även av förkortningar och skiljetecken.

Termen *token* används emellanåt översatt i svenskan i den här betydelsen. Om man nu måste göra det får termen lämpligen följande böjning: "ett token, flera token". För att slippa bestämda former som "toknet" och "toknen" använder man omskrivning: "detta token", "dessa token".

Se även [stafett](#) och [igenkänningstecken](#).

informationsteknik, IT

ett ganska vagt begrepp, oftast avses utnyttjandet av datorer och Internet för informationshantering

Använd hellre det fullständiga uttrycket *informationsteknik* än förkortningen *IT*.

Om man ändå vill använda förkortningen rekommenderar vi att man skriver den med i första hand stora bokstäver: *IT*. Men numera ser man förkortningen allt oftare skrivas med små bokstäver: *it*. När det inte finns risk för missförstånd kan man använda den formen, särskilt som förled i sammansättningar: *it-satsning*.

Kommentar

Initialförkortningar (undantaget sådana som utläses som vanliga ord, t.ex. *aids*, *laser*) skrivs av hävd med stora bokstäver för att läsaren ska få en signal om att förkortningen ska utläsas bokstav för bokstav: *IT*. Här har dock skett ett trendbrott under senare år. De initialförkortningar som är vanligt förekommande i många texter, kanske framför allt i tidningstext, skrivs oftare i dag med små bokstäver, däribland *it*. Själva bokstavskombinationen anses uppenbarligen vara så känd som initialförkortning att versaler inte behövs som signal. Det är särskilt vanligt att datatekniska förkortningar skrivs med små bokstäver. Det här trendbrottet har vi inom Svenska datatermgruppen hörsammat och därför ändrat vår rekommendation när det gäller *IT* och *it*. Men det är förstås viktigt att ta ställning till om en initialförkortning är tillräckligt välkänd och blir tillräckligt tydlig för läsaren när den skrivs med små bokstäver, särskilt som den i det här fallet innehåller en vokal.

På engelska heter det *information technology*, eftersom eng. *technology* även betyder 'teknik'. På svenska rekommenderar vi att man upprätthåller skillnaden mellan *teknik* och *teknologi* (vetenskapen om teknik). Se även Anders Lotssons artikel *Behövs exakta definitioner av klyschor?* (Computer Sweden nr 96 1999, tillgängligt på < <http://computersweden.se/b/343> >.)

Uttrycket *informations- och kommunikationsteknik* och dess förkortning *IKT* (av eng. *information and communication technology*, *ICT*) förekommer i stället för *informationsteknik* och *IT*. Ibland används det med motiveringen att *IKT* skulle utgöra ett vidare begrepp än *IT* och även inkludera telekommunikation och medier som video, tv etc. Ibland används det som ett sätt att komma ifrån det möjligen mer oprecisa *informationsteknik*. Slutsatsen är att man bör vara lika försiktig med att använda någotdera av dessa uttryck i en precis betydelse. Och i praktiken är distinktionen mellan *IT* och *IKT* närmast omöjlig att upprätthålla.

inforuta

ruta med informerande text som visas när muspekaren förs över visst område

Använd *inforuta* för eng. *tooltip*.

Kommentar

Tooltip översätts med antingen den övergripande termen *inforuta* eller med termer som preciserar vad rutan har för syfte, t.ex. *hjälpruta*, *definitionsruta*.

ingångssida, förstasida

webbsida som tjänar som huvudingång till viss webbplats

Använd *ingångssida* (i analogi med ingången till ett hus) eller *förstasida* (i analogi med en tidnings förstasida) för eng. *home page* i den betydelse som avses här. Jämför [startsida](#), [webbsida](#) och [webbplats](#).

Kommentar

Vi avråder från ordet *hemsida* (eng. *home page*) som idag används för flera helt olika begrepp: förutom för [ingångssida](#) och [startsida](#) även för [webbplats](#) och [webbsida](#). Det är därför lämpligare att precisera vad man avser genom att använda någon av de fyra sistnämnda termerna. Se utförligare resonemang i kommentaren under [hemsida](#).

initiera

förse program, kretskort m.m. med startvärden eller andra definierade värden i samband med start, så att ett känt utgångsläge intas

Använd *initiera* för eng. *initialize*.

Kommentar

Initieringen innebär ofta nollställning eller inställning i ett grundläge. Använd inte anglicismen *initialisera* för detta begrepp på svenska.

insticks-

Använd *insticks-* för eng. *plug-in* i sammansättningar.

Kommentar

Insticks- som förled förekommer t.ex. i termerna *insticksmodul*, *insticksprogram*, *instickskort*.

Internet

globalt datornät med IP som gemensamt kommunikationsprotokoll

Skriv i första hand *Internet* med stor begynnelsebokstav, även i sammansättningar, t.ex. *Internetabonnemang*.

Att skriva *internet*, *internetabonnemang* – alltså med liten begynnelsebokstav – kan dock också accepteras. Kortformen *nätet* skrivs med liten bokstav.

Internet kan uttalas med betoningen på *Inter-* (som i engelskan) eller på *-net* (som i svenskt uttal av t.ex. *intervall*).

Kommentar

Internet betraktas numera som ett nät liknande telenätet eller elnätet. Att ordet är så frekvent i allmänspråket gör också att det närmast uppfattas som ett vanligt substantiv. För många känns det därför naturligt att använda liten bokstav. Särskilt tidningar skriver ofta *internet* med liten bokstav. Vi menar därför att formen *internet* kan accepteras.

Internet var från början ett namn på ett visst datornät bland andra globala datornät. Fortfarande betar sig Internet i första hand som ett namn; det böjs t.ex. inte i bestämd form. Vore det ett vanligt substantiv borde det på svenska heta *internät*, *internätet* (jämför systerordet *intranät*), och i vardagliga sammanhang är det en möjlig variant. I danskan och norskan används för övrigt en liknande form: *internettet*, men det beror delvis på att nät i obestämd form heter *net* i danskan och *nett* i norskan.

Internetadress

domänadress, *e-postadress* eller *webbadress*

Använd *Internetadress* som övergripande term för de olika typerna av adresser som används på Internet: [domänadress](#), [e-postadress](#) och [webbadress](#) (se respektive artikel).

Kommentar

En fjärde typ av Internetadress är *IP-adress*, en typ av numerisk adress som datorer använder. Exempel: IP-adressen till webbserverdatoren för Svenska datatermgruppens webbplats är när detta skrivs 130.237.222.66.

Internetleverantör

företag eller institution som tillhandahåller Internettjänster, t.ex. anslutningsmöjlighet, e-postfunktion

Använd *Internetleverantör* för eng. *Internet Service Provider* (ofta förkortat till *ISP*).

Kommentar

För eng. *network provider* och *network service provider* kan man använda *nätleverantör* respektive *nättjänstleverantör*.

intranät

internt datornät (t.ex. inom en organisation) som utnyttjar samma teknik som Internet, men som inte är åtkomligt från Internet

Skriv *intranät*, med liten begynnelsebokstav, som översättning av eng. *Intranet*.

Kommentar

Det finns bara ett Internet, men intranät finns det flera av. Därför är det naturligt att behandla *intranät* inte som ett namn utan som ett vanligt ord och följaktligen skriva det med liten begynnelsebokstav och ge det en svensk form. Självklart kan ordet också böjas: *intranätet*.

Vi avråder från *Extranet* och den försvenskade formen *extranät*, som ibland används som benämningar för den del av ett intranät som har viss åtkomst utifrån, och förordar en förklarande omskrivning.

jokertecken

tecken i söksträng som står för godtyckliga tecken

Använd *jokertecken* för eng. *wildcard (character)*.

Kommentar

Exempel på jokertecken är asterisk och frågetecken.

Exempel: Skriver man sökordet webb* blir det träff på allt som börjar på webb, t.ex. webb, webbadress, webben, webbhotell, webbläsare, medan söksträngen Fran??n är ett sätt att täcka in olika stavningar av namnet Fransén – med s eller z respektive e eller é.

kaka

liten datamängd med information om tidigare besök som en webbserver skickar till en webbläsare och senare kan hämta därifrån

Använd *kaka* för eng. *cookie*. Hela mängden kakor för en webbläsare kallas *kakfil* (eng. *cookie file*) eller eventuellt *kakburk*.

Kommentar

Om man flera gånger vid olika tillfällen besöker en viss webbserver eller webbplats, så medför kakan att webbservern kan känna till att man tidigare varit där och också veta vad man gjort vid de tidigare besöken. Exempel: Om man gått in på en viss banks webbplats och sökt sig fram till sitt lokala kontors webbsida, kan informationen i kakan styra så att man vid nästa besök på bankens webbplats kommer direkt till det lokala kontorets webbsida.

Kaka är egentligen inte någon lyckad metafor för begreppet. Andra uttryck skulle eventuellt fungera bättre, t.ex. *avtryck*, *markering*, *märke*, *visitkort*.

katalog, mapp

förteckning över eller logisk förvaringsplats för filer och underliggande kataloger

Använd *katalog* eller *mapp* för eng. *directory*, *catalog*, *catalogue* eller *folder*.

Kommentar

En katalog har ett namn och ett innehåll.

kbyte

1 000 byte

Kibyte

1 024 byte

kbit

1 000 bit

Kibit

1 024 bit

Mbyte

1 000 000 byte

Mibyte

1 048 576 byte

Mbit

1 000 000 bit

Mibit

1 048 576 bit

Gbyte

1 000 000 000 byte

Gibyte

1 073 741 824 byte

Gbit

1 000 000 000 bit

Gibit

1 073 741 824 bit

Uttrycken *kilobyte*, *kilobit*, *megabyte*, *megabit*, *gigabyte* och *gigabit* kan förkortas *kbyte*, *kbit*, *Mbyte*, *Mbit*, *Gbyte* respektive *Gbit*. Om man avser de i datasammanhang vanliga prefix som bygger på multipler av två, rekommenderas *kibibyte* (förkortat *Kibyte*), *kibibit* (*Kibit*), *mebibyte* (*Mibyte*), *mebibit* (*Mibit*), *gibibyte* (*Gibyte*) respektive *gibibit* (*Gibit*).

Det finns ingen speciell pluralform för *byte* eller för *bit* när de används som måttenheter. Det heter alltså t.ex. "Hur många byte är den på?" I andra sammanhang är det för *bit* naturligt med en pluralform, t.ex. "det gäller de tre första bitarna" eller "... de fyra sista bytarna". Jämför 50 öre men "flera ören".

Uttalet av *byte* är /bajt/, av *bit* /bi:t/ och av kibi /çi:bi/ (tje-ljud).

Kommentar

Multipelprefixen *kilo* ('tusen'), *mega* ('miljon') och *giga* ('miljard') har de internationellt fastställda beteckningarna *k*, *M* respektive *G*. I datatekniska sammanhang används ofta *k* för att beteckna 1 024 ($=2^{10}$), *M* för att beteckna 1 048 576 ($=2^{20}$) och *G* för att beteckna 1 073 741 824 ($=2^{30}$). I januari 1999 fastställde det internationella standardiseringsorganet IEC (International Electrotechnical Commission) de nya prefixen *kibi* (betecknat *Ki*, 2^{10}), *mebi* (*Mi*, 2^{20}) respektive *gibi* (*Gi*, 2^{30}) för dessa värden, samt *tebi* (*Ti*, 2^{40}), *pebi* (*Pi*, 2^{50}) och *exbi* (*Ei*, 2^{60}). Ledet *bi* i dessa prefix ska ses som en förkortning av *binary* (*kibi* = "kilobinary" osv.).

Några fastställda beteckningar för byte och bit finns däremot ännu inte, men *B* har vunnit viss spridning som förkortning av byte. Ofta ser man att *B* även får stå för bit, men det är naturligtvis inte lyckat. Vi rekommenderar därför att både *bit* och *byte* alltid skrivs ut.

klammerparentes, spetsparentes

tecknet { och tecknet }

Dessa tecken kallas *klammerparenteser* eller *spetsparenteser* på svenska (eng. *braces* eller *curly brackets*).

klient-server

Använd *klient-server* i stället för eng. *client/server*. I sammansättningar skriver man så här: *klient-serverteknik*.

Kommentar

Det skall inte vara snedstreck mellan *klient* och *server*, eftersom snedstreck är ett flertydigt tecken som främst används för att ange alternativ, vilket det inte är fråga om här.

kodek

[inom datakomprimering:] enhet som komprimerar och avkomprimerar data

[inom telekommunikation:] enhet som kodar och avkodar signaler

Använd *kodek* för eng. *codec*. Ordet böjs en *kodek*, *kodeken*, *flera kodekar*, *kodekarna*. Det svenska *kodek* har betoningen på första stavelsen och uttalas som ordet *koden*.

Kommentar

Det engelska *codec* uttolkas "compression/decompression" eller "coder/decoder". Det handlar om en enhet eller ett dataprogram som kombinerar de båda funktionerna komprimerare/avkomprimerare eller kodare/avkodare. Kodek på videoområdet handlar om komprimering, medan det på teleområdet handlar om att teleoperatörer behöver kodekar för att konvertera (koda) binära signaler i sina digitala nät till analoga signaler i sina analoga nät. Den försvenskade stavningen *kodek* är redan etablerad i uttryck som "videokodek", t.ex. MPEG och Cinepak.

kommunikation, -kom

Använd det utskrivna *kommunikation* i uttryck som *datakommunikation*, *telekommunikation* etc. Om man behöver förkorta uttrycken kan *-kom* användas, t.ex. *datakom*, *telekom*. Undvik den eng. förkortningen *-com*.

kontantkort

smartkort som kan laddas med digitala pengar, som minskar när kortet används vid köp

Använd *kontantkort* i stället för eng. *cash card*.

Kommentar

Elektronisk plånbok förekommer också som benämning för detta begrepp, men vi förordar *kontantkort* eftersom det är kortare och mer beskrivande. Vi avråder också från benämningen *cash-kort*.

korsprogramvara

programutvecklingsverktyg som används i en typ av dator men genererar kod som ska användas i en annan typ av dator

Använd *korsprogramvara* för eng. *crossware*.

Kommentar

Ett vanligt exempel på *korsprogramvara* är en *korskompilator* (eng. *cross compiler*).

kortkommando

[i Windowsgränssnittet:] tangentbordskommando som innebär att viss tangent ensam eller i kombination med andra aktiverar viss funktion vid sidan av menyer eller grafiska knappar på skärm

Använd *kortkommando* för eng. *shortcut (key)*.

Kommentar

De tangentbaserade kortkommandona ger användare en möjlighet att direkt utföra en funktion utan att leta upp den i menysystemets hierarkiskt ordnade alternativ (eller genom att klicka på grafiska knappar på skärmen). I t.ex. Windowsgränssnittet finns mängder av färdigdefinierade kortkommandon för vanliga arbetsmoment, såsom F3 för att söka efter en fil eller mapp, Ctrl+C för att kopiera det som markerats, Ctrl+högerpil för att flytta insättningspunkten till nästa ord, Alt+F4 för att avsluta det aktiva programmet. I vissa program kan användaren dessutom definiera egna kortkommandon. Motsvarande finns även i Macintosh-gränssnittet.

Det finns ett kortkommando med vilket användaren kan välja i en meny utan att använda musen. Kommandot bygger på att man först trycker ner Alt-tangenten och sedan tangenten för den understrukna bokstaven i menyn, t.ex. Alt+A för att visa menyn "Arkiv". Den understrukna bokstaven kallas på engelska *access key* (key i bemärkelsen *nyckel*). Den ibland förekommande översättningen "snabbtangent" är alltså inte korrekt.

Snabbtangent passar bättre för de moderna tangentbordens extra tangenter som direkt startar vissa program, t.ex. för e-post och webbsurfning. Funktionen hos dessa snabbtangenter brukar kunna omdefinieras enligt individuella önskemål.

kortplats

plats för minneskort eller instickskort på datorns moderkort

Använd *kortplats* för eng. *expansion (card) slot*.

Kommentar

Det finns kortplatser i olika utformning för:

- extra internminne (*minneskortplatser*)
- instickskort som grafikkort, modemkort etc.

Den allmänna betydelsen av *slot* är 'springa, öppning, slits'. Ibland talar man övergripande om *utbyggnadsplats*. Jämför [enhetsfack](#).

kryptering med öppen nyckel, öppen nyckel-kryptering

kryptografiteknik där två relaterade nycklar används, varav en är *öppen* och en är *hemlig*

Använd *kryptering med öppen nyckel* eller *öppen nyckel-kryptering* för eng. *public key encryption*.

öppen nyckel

Använd *öppen nyckel* för eng. *public key*.

hemlig nyckel

Använd *hemlig nyckel* för eng. *private key*.

Kommentar

Det mycket stora heltal som bestämmer hur ett meddelande (eller data som lagras i krypterad form) ska förändras vid kryptering eller dekryptering kallas *nyckel*. Vid *symmetrisk kryptering* används samma nyckel för kryptering och dekryptering, medan man vid *asymmetrisk kryptering* använder olika nycklar. *Kryptering med öppen nyckel* är en form av *asymmetrisk kryptering* där en av nycklarna öppet kan lämnas ut, medan den andra hålls *hemlig*. Denna teknik blir allt vanligare på Internet, t.ex. i PGP (Pretty Good Privacy) i e-postprogram, och i SSL (Secure Socket Layer) i webbläsare.

kvot, tilldelning

[i samband med lagring, kapacitetsfördelning:] den kapacitet som en användare maximalt disponerar av en gemensam resurs

Använd *kvot* eller *tilldelning* för eng. *quota*.

Kommentar

Uttryck som *storage quota* och *resource quota* översätts därmed med *lagringskvot* respektive *resurskvot*, eller om man vill vara extra tydlig, med *lagringstilldelning* respektive *resurstilldelning*.

kö

ordnad följd av dataelement där det tidigast inkomna elementet bearbetas först

Använd *kö* för eng. *queue* och *pushup list*.

Kommentar

Kön är en datastruktur där programmet bearbetar elementen i ordning efter kötid, som i en biljettkö. Principen kallas "först in, först ut", på engelska FIFO, "first-in, first-out". Detta kontrasterar mot [stack](#) och principen LIFO.

ladda ned, hämta

[inom datakommunikation:] kopiera data från en dator till en annan (underordnad) dator, oftast från en server till en klient, för vidare användning eller bearbetning

Använd *ladda ned* eller *hämta* för eng. *download*.

Kommentar

Man kan t.ex. ladda ned program från Internet till sin egen dator, eller information om teckensnitt till en skrivare. Att kopiera data i andra riktningen, eng. *upload*, kan på svenska kallas *skicka*, *lägga upp* eller *överföra*.

lodstreck

tecknet |

Detta tecken kallas *lodstreck* på svenska (eng. *vertical line* eller *vertical bar*).

Kommentar

Tecknet har på svenska tidigare även kallats *vertikalstreck*.

läge

tillstånd i vilket ett system eller en funktion befinner sig

Använd *läge* för eng. *mode*.

Kommentar

Med *läge* åsyftas här att (en viss funktion i) ett system kan uppträda på olika sätt beroende på vilket läge (funktionen) eller systemet befinner sig i, t.ex. när ett ordbehandlingsprogram har ställts in i *överskrivningsläge* (eng. *replace mode*) eller *insättningsläge* alternativt *inskjutningsläge* (eng. *insert mode*).

Läge passar bra när det är möjligt för användaren att ställa om beteendet, något som det ofta inte är fråga om i mer uttalat tekniska sammanhang. Där har formen *mod* (oftast med n-genus) blivit etablerad, t.ex. inom fiberoptik, med termer som *enkelmods-* (eng. *single mode*) och *flermods-* (eng. *multimode*). I en enkelmodsfiber är det en ljusstråle som studsar omkring inne i glastråden; i en flermodsfiber studsar flera ljusstrålar omkring samtidigt.

Status avråder vi ifrån, bl.a. för att det brukar syfta på ett helt systems läge, t.ex. viloläge för en dator.

länk

[i webbsammanhang:] koppling från en viss plats (en symbol, en bild eller ett markerat ord) på en webbsida till en annan plats på samma eller på en annan webbsida

Kommentar

I andra sammanhang förekommer benämningen *hypertextlänk* för liknande kopplingar. För eng. *followed* eller *visited link* rekommenderas *använd länk*. Det att skapa en länk kallas att *länka*.

lösenord

Använd *lösenord* i stället för eng. *password*.

markör

rörlig bildskärmssymbol som markerar var nästa tecken kommer att visas

Använd *markör* för eng. *cursor*.

Kommentar

I de gängse kontorsprogrammen antar markören formen av ett lodstreck och anger insättningspunkten, dvs. var nästa tecken från tangentbordet kommer att hamna. Insättningspunkten kan flyttas via tangentbordet eller med musen. Se även [muspekare](#).

matris

ordnad och indexerbar tvådimensionell följd av dataelement

Använd *matris* för eng. *matrix* (pl. *matrices*).

Kommentar

En *matris* är en rektangulär [tabell](#). En matris med n rader och m kolumner sägs vara av n gånger m dimensioner.

mellanprogram, anpassningsprogram

program vars ändamål är att möjliggöra eller underlätta samverkan mellan användarnas program och de resurser i en dator eller ett datornät, t.ex. databaser, som dessa program hämtar data från

Använd *mellanprogram* eller *anpassningsprogram* för eng. *middleware*.

mellanserver, proxyserver

server som utgör gränsen mellan två datornät, t.ex. mellan ett internt och ett externt datornät, och som vidarebefordrar trafiken dem emellan

En mellanserver är i regel placerad mellan ett internt och ett externt nät och uppträder mot det externa nätet som om den utgjorde en dator på det externa nätet. Den döljer härigenom för det externa nätet vilka noder som är anslutna till det interna nätet. Mellanservern fungerar som ombud, därav den engelska benämningen *proxy* (som bl.a. betyder 'ombud').

En mellanserver som förmedlar webbtrafik har ofta en cachefunktion för webbsidor, dvs. mellanlagrar externa webbsidor, bilder o.d. så att dessa bara behöver laddas ned en gång. På så sätt blir webbåtkomsten i det lokala nätet snabbare samtidigt som belastningen på nätförbindelsen till Internet minskar.

minibild, miniatyrbild

bild som förminskats för att användas i navigering på webbsida eller i förhandsvisning av filinnehåll

Använd *minibild* eller *miniatyrbild* för eng. *thumbnail (image)* och *miniature image*.

Kommentar

Vi rekommenderar *minibild* eller, om man vill vara extra tydlig, *miniatyrbild*, såsom mer självförklarande termer än direktöversättningen "tumnagel(bild)" som är vanlig inom svensk webbprogrammering. "Miniatyr" ensamt förekommer också, men denna avkortade term bör endast användas om sammanhanget är givet.

Minibilder är vanliga på webbsidor, där de ger användaren en snabb överblick över flera bilder på en gång, t.ex. över varor i en webbutik. Tack vare sin minimala storlek går de också snabbare att ladda än motsvarande originalbild. En klickning på minibilden brukar innebära att originalbilden hämtas fram. Minibilder används även i grafiska filhanterare för att förhandsvisa filinnehåll.

Termen *indexbild* är inte lämplig i sammanhanget eftersom den i likhet med *indexkopia* brukar avse en innehållsförteckning över fotografiska bilder där de ingående fotona redovisas i starkt förminskad form.

minnespinne, usb-minne

löstagbart minne avsett att anslutas till usb-port på dator

Använd *minnespinne* eller *usb-minne* för eng. *USB memory*.

Kommentar

Minnespinnarna har i regel en avlång, pennliknande form, och de har i praktiken avlöst disketter som lagringsmedium. Termen *usb-minne* är vanlig i handeln, men *minnespinne* är en term som är oberoende av framtida teknikförändringar.

modemkapning

förfarande där en dator manipulerats så att dess modem ringer upp ett dyrt betalnummer i stället för den vanliga Internetleverantören

Använd *modemkapning* för eng. *modem hijacking*.

Kommentar

Termen *modemkapning* är sedan länge väl etablerad för fenomenet.

Tekniskt går det till så att ett webbfönster lurar användaren att tro att klickning på en ruta eller länk gratis ger tillgång till ett visst innehåll. Men i själva verket laddas då ett uppringningsprogram (eng. *dialler*) ned. Sedan kopplar programmet i smyg bort ordinarie fjärranslutning i Windows och ringer upp ett annat nummer, ett s.k. betalnummer som kostar avsevärt mycket mer än den vanliga uppkopplingen till Internetleverantören. Betalnummer debiteras via teleräkningen, så det är först när räkningen kommer som användaren blir varse vad som hänt, i form av en kostnadspost på kanske tusen kronor för en timmes uppkoppling.

De betalnummer som modemkapare brukar smyginstallera är oftast utlandsnummer till pornografiskt

material. Se även utredningen "Konsumentskydd vid modemkapning" (SOU 2005:20), s.32. Regeringskansliet [www]. Tillgängligt på <
<http://www.regeringen.se/content/1/c6/04/02/12/2ecd69dd.pdf>>. Hämtat 8 juni 2005.

mottagaranpassning av dokument (brev)

framställning av individuellt anpassade dokument (brev) till många mottagare via samkörning med adressregister

Använd *mottagaranpassning av dokument* för eng. *mail merge*.

Kommentar

Massbrev är en annan vanligt förekommande term för begreppet. Den är kort och smidig men vi avråder från den eftersom den dels inte antyder att breven är anpassade till varje enskild mottagare, dels lätt kan sammanblandas med skräppost, spam.

Termen (*register*)*kopplad utskrift (av dokument, av brev)* förekommer också. Den är formellt korrekt, men *mottagaranpassning av dokument* passar bättre om man vänder sig till en större allmänhet.

multikörning, parallellbearbetning, parallellkörning

samtidig körning av flera program i samma dator

Använd *multikörning*, *parallellbearbetning* eller *parallellkörning* för eng. *multiprocessing*, *multitasking* eller *parallel processing*.

Kommentar

Genom denna teknik kan datorn betjäna flera samtidiga användare eller bedriva flera samtidiga aktiviteter. Se även frågesvaret om [parallellbearbetning](#).

multimedie-

Ordet *medium* böjs: *ett medium*, *mediet*, *flera medier*, *medierna*, och som förled formen *medie-* (jämför *akvarium*, *akvariet*, *akvarier*, *akvariefisk*.) Det skall alltså heta t.ex. *multimedieteknik*, inte *multimediateknik*.

Kommentar

Eftersom *multimedia* är ett modeuttryck och själva tekniken (dvs. att flera medier, t.ex. ljud, bild och ljus, samspelar på något sätt) är standard i nya datorer, kan man i regel slopa det.

Vill man ändå använda detta plurala ord, är *multimedier* att föredra framför *multimedia*. Som bakgrund till denna rekommendation ligger att den svenska språkvården numera avråder ifrån pluralformen *media* för ordet *medium*.

muspekare

[i grafiska användargränssnitt:] rörlig bildskärmssymbol som flyttas med hjälp av mus eller motsvarande pekdon

Använd *muspekare* för eng. *mouse pointer*.

Kommentar

Muspekaren kan anta olika utseende, beroende på läget på skärmbilden: över menyrader och snabbknappar kan den ha formen av en pil, över inskriven text en form liknande bokstaven I. En klickning över inskriven text innebär att insättningspunkten flyttas till den aktuella positionen, se under [markör](#).

nummertecken, fyrkant

tecknet #

Detta tecken kallas *nummertecken* på svenska. På telefoner brukar tecknet i regel kallas *fyrkant*. De engelska motsvarigheterna är *number sign* respektive *hash*.

Kommentar

Tecknet har även haft mer jargongartade benämningar som *brädgård*, *brädhög*, *galler*, *grind* och liknande.

Observera att denna rekommendation inte gäller uttalet av C#, dvs. programspråket med detta namn från Microsoft. Det etablerade uttalet här är "C sharp" både på engelska och på svenska. Uttrycket är nämligen lånat från musiken, där C# är beteckningen på tonen ciss (= C höjt ett halvt tonsteg) – på engelska just C sharp. Här är tecknet # således inte ett nummertecken utan det man kallar för korsförtecken.

nät dator

Kommentar

Se ordlistartikeln om [tunn klient](#).

nätfiske

förfarande att lura till sig information via t.ex. e-brev som har falsk avsändare och som innehåller en länk till en bluffwebbplats

Använd *nätfiske* för eng. *phishing* (av *fishing*).

Kommentar

Det typiska nätfisket börjar med att man får ett e-brev där ett känt företag står som avsändare. Avsändaruppgiften är dock falsk. Brevet innehåller en länk till en webbplats som sägs vara företagets. Där uppmanas man att uppdatera personlig information som påstås ha gått förlorad eller måste kontrolleras, som lösenord, kontokortsnummer etc. Länken går emellertid till en webbplats som också är förfalskad, en snarlik kopia av det aktuella företagets riktiga webbplats. Denna s.k. [bluffwebbplats](#) är enbart till för att lura av besökaren känsliga uppgifter som bedragaren vill åt för att kunna tömma vederbörandes konton.

Att det engelska *fishing* här stavas med *ph*- är troligen efter mönster från 70-talets *phreaking*, av ordet *freak* med *ph*- som i *phone*. En *phreaker* var en telefonhackare som lyckades manipulera telefonnätet så att samtalet blev gratis. Jämför [fulregistrering](#), [bluffwebbplats](#), [modemkapning](#).

näthandel

handel med varor där varorna beställs via Internet

Använd *näthandel* för eng. *on line shopping*.

nätnav, hubb

utrustning i datornät som samlar en mängd nätanslutningar

Använd *nätnav* eller *hubb* för eng. *hub*. *Hubb* böjs *hubben*, *hubbar* som *klubb*.

omkopplare

fysisk komponent för brytning eller omkoppling av elektriska signaler

Använd *omkopplare* för eng. *switch* i denna betydelse.

Kommentar

Om komponenten inte växlar mellan två eller flera inkopplingsalternativ utan enbart har en brytande funktion kallas den vanligen *brytare*. Jämför [väljare](#), [växel](#).

omvänt snedstreck, bakstreck
tecknet \

Vi avråder från den engelska benämningen *backslash*.

operativsystem

uppsättning samverkande program som styr hur datorn fungerar och gör så att tillämpningsprogram kan kommunicera med den

Använd *operativsystem* för eng. *operating system*.

Kommentar

Vi avråder bestämt från den kryptiska jargongformen *operativ*.

pekskärm

bildskärm på vilken man t.ex. kan välja mellan olika alternativ eller mata in information genom att peka direkt på skärmen med ett finger eller med en särskild penna

Använd *pekskärm* för eng. *touch screen*.

Kommentar

Pekskärmar förekommer t.ex. på handdatorer och på självbetjäningsterminaler i offentliga miljöer, bl.a. i "automater" för biljettbokning.

persondator*Kommentar*

Persondator används för att särskilja en sorts datorer från andra, främst stordatorer och servrar. När sammanhanget är klart räcker det med *dator*. Det finns flera typer av persondatorer, bl.a. IBM PC och därmed kompatibla datorer samt Apple Macintosh och därmed kompatibla datorer. Det är bara om den första typen man bör använda benämningen *pc*. *Pc* är alltså inte synonymt med *persondator*, eftersom pc-datorer bara utgör en delmängd av persondatorer.

Pc är en förkortning för eng. *personal computer* 'persondator'. Om det finns skäl att använda uttrycket skall det skrivas med små bokstäver. Initialförkortningar brukar till en början ofta skrivas med versaler. Efter hand som uttrycket och företeelsen blir mer bekant brukar man skriva dem med små bokstäver. Jämför *mc* (*motorcykel*), *tv* (*television*), *wc* (*water closet*), *gd* (*generaldirektör*), *vd* (*verkställande direktör*). Se också [cd-rom](#).

Vid behov kan det böjas: *en pc, den där pc:n, flera pc:ar*.

piratkopiering på nätet

olovlig kopiering och distribution av upphovsrättsligt skyddat material via Internet

Använd flerordstermen *piratkopiering på nätet* för eng. *net piracy*.

Kommentar

Piratkopia står här för en exakt, olovlig kopia av originalet, inte för en mer eller mindre god imitation av originalet, som när man talar om piratkopierade kläder, klockor, väskor etc. Piratkopiering på nätet handlar oftast om musik och film, men den kan också gälla program, i synnerhet då dataspel. Jämför [fildelning](#).

plattform

specifik datorutrustning, programvara eller kombination av dessa

Eng. *platform* översätts ofta med *plattform*, men innebörden av termen är många gånger oklar och kan då

behöva preciseras.

Kommentar

Plattform kan t.ex. avse en viss processor, en viss buss eller ett visst operativsystem. Sammansättningen *plattformsoberoende* är också ofta oklar och kan behöva preciseras. Det är bättre att skriva det man menar, t.ex. "oberoende av operativsystem", "fungerar i alla datormiljöer", eller liknande.

podd-

Använd *podd-* för eng. *pod* som förled i ord som *poddradio*, *poddtjänst*, *poddsändning*, *poddartiklar*.

Kommentar

Termen *poddradio* ('tjänst som möjliggör nedladdning av lagrade radioprogram och musikfiler via Internet för uppspelning i dator eller mediaspelare vid valfri tidpunkt') är redan etablerad hos bl.a. Sveriges Radio. Den engelska termen *podcasting* avspeglar att det första dataprogrammet för poddradio skrevs för Apples mediaspelare **Ipod**. Det senare ledet *-casting* är hämtat från *broadcasting*, sv. *rundradio*.

Poddradio innebar ursprungligen att programmen hämtades automatiskt enligt ett schema som användaren ställde in, som en RSS-prenumeration fast för ljud i stället för text. Numera kallas det poddradio även när en radiostation på sin webbplats tillhandahåller radioprogram för manuell nedladdning. Det engelska ordet *pod* betyder 'fröskida, ärtbalja, kapsel' men bildligt också 'grej, möjäng'.

portal

webbsida eller webbsidor som huvudsakligen innehåller ingångar till ett större antal tjänster eller webbplatser med en gemensam nämnare

Använd *portal* för eng. *portal*. Jämför [webbplats](#).

Kommentar

Tidigare avsågs med portal en kommersiell webbsida. Affärsidén var att webbsurfarna alltid skulle börja sina sessioner vid en portal, och att den sidan skulle innehålla länkar till tjänster som bedömdes vara lockande: e-post, nyheter, söktjänster, börskurser, postorder, banktjänster och annat.

Numera är skillnaden mellan portaler och andra webbplatser mindre. Därför bör portalen egentligen inte jämföras med en webbplats, utan snarare med webbplatsens ingångssida.

En typisk *webbplats* är ett antal webbsidor som har samma utgivare, oftast ett företag eller en organisation, och som är knutna till varandra genom länkar och besläktat innehåll. Länkar utåt till andra webbplatser förekommer, i varierande omfattning och aktualitet, i t.ex. länksamlingar, men då ändå bara som ett inslag bland många.

En typisk *portal* är en eller flera webbsidor med ett utbud av information och tjänster i form av länkar till andra webbplatser eller webbsidor. Länkarna är här en grundval och inte bara medtagna "för kännedom". Det hindrar naturligtvis inte att portalen kan innehålla mycket eget material.

Portaler är ofta organisationsövergripande, dvs. flera organisationer samarbetar kring ett gemensamt tema. Detta tema kan vara:

- relativt ämnesspecifikt, som hos Kvinnofridsportalen och Språkvårdsportalen
- betydligt bredare, som hos SverigeDirekt (hela offentliga sektorn), Passagen (ett "klassiskt" upplägg där flera kommersiella aktörer samarbetar) eller Företagarguiden (Nuteks guide kring att starta och driva företag)

Oavsett tema så handlar det om att paketera informationsresurser eller tjänster från flera håll på ett

överskådligt sätt, så att informationssökare och kunder lotsas rätt.

Observera att gränsen mellan portal och webbplats ändå är flytande, inte minst på grund av att portaler brukar anses ambitiösare och "finare" än vanliga webbplatser.

program

Använd *program* eller, i vissa sammanhang, *mjukvara* för eng. *software*. Jämför [datorutrustning](#).

Kommentar

Använd *program* när ett enskilt program, t.ex. Microsoft Word, avses. Ibland kan termen *programvara* behöva användas när man vill beskriva ett program eller programpaket med alla dess ingående delar. Ofta kan *program* (eller *tillämpningsprogram* om man vill skilja ut dessa från *systemprogram*) användas som svensk motsvarighet även för de engelska termerna *application*, *application program* och *application software*.

Termen *mjukvara* kan accepteras i analogi med *hårdvara* (för *datorutrustning*), men bör reserveras för de sammanhang där även *hårdvara* nämns.

programfix

korrigerig eller modifiering av ett program för att tillfredsställa akuta behov i väntan på nästa version av programmet

Använd *programfix* för eng. *patch*.

Kommentar

En programfix kan göras på många olika sätt, alltifrån direkt ändring av binärkoden till utbyte av en eller flera programmoduler i ett komplext program.

Även *buggfix* förekommer för detta begrepp. I mer formella sammanhang kan *programkorrigerig* passa bättre.

programspråk, programmeringsspråk

språk bestående av en uppsättning regler och kommandon som används vid datorprogrammerig

Använd *programspråk* för eng. *programming language*.

Kommentar

Många direktöversätter till *programmeringsspråk*. Den termen är också korrekt, men vi rekommenderar i första hand det kortare *programspråk*. Undantag: termen programmeringsspråk kan vara lämpligare när det finns risk för att programspråk kan tolkas som "dialogspråk i programmet" (dvs. det mänskliga språk som används i användargränssnittet).

C++ och Java är några exempel på moderna programspråk.

prompt, kommandoprompt

textsträng på dataskärm som visar att operativsystem eller program väntar på kommando eller annan information från användaren

Använd *prompt* och *kommandoprompt* för de engelska substantiven *prompt*, *command prompt*.

Kommentar

Benämningen *prompt* är övertagen oförändrad från engelskan. Begreppet är förknippat med textbaserade gränssnitt som hos MS-DOS och Unix, där prompten normalt har formen av textsträngar som "C:>" eller "%" plus ett i regel blinkande understreck, alternativt en blinkande fyrkant. Den försvenskade formen *prompter* (Dataordboken, SIS 1989) fick aldrig något större genomslag.

Prompt används ibland felaktigt om det ord eller den fras som anger vilken information som skall anges i ett fält, t.ex. "Förnamn", "E-postadress". Använd i stället *ledtext* för eng. *prompt* i denna betydelse. Observera även det engelska verbet *prompt*, se [uppmåna](#).

pushteknik

klient-serverteknik som innebär att servern sänder data utan att klienten har efterfrågat dessa; [i Internetsammanhang även i vidare betydelse:] klient-serverteknik för serverutsändning utan direkt klientstyrning

Använd *pushteknik* för eng. *push technology*.

webbutskändning

utsändning av webbsidor (och liknande information) med *pushteknik*.

Använd *webbutskändning* för eng. *webcasting*.

webbkanal

kanal för en viss webbutskändares webbutskändning

Använd *webbkanal* för eng. *web channel*.

webbakgrund

visningssätt för webbläsare (och andra klienter för webbutskändningar) som innebär att informationen från en vald webbkanal visas som bakgrundsbild på skärmen

Använd *webbakgrund* för eng. *webtop*.

Kommentar

Detta teknikområde är ganska nytt, och terminologin är fortfarande vacklande. Det som sker vid traditionell webbanvändning kan benämnas med eng. *pull*, dvs. webbläsaren "drar" aktivt till sig webbsidorna från webbservern. Eng. *push* betecknar en motsatt teknik: en server "trycker ut" information till en klient. Kanalliknelsen är en analogi med hur man upplever tv-mediet. I strikt teknisk mening handlar det naturligtvis inte om kanaler, men för användaren upplevs det så: man väljer mellan att ansluta till olika webbutskändares tjänster, som var och en skickar ut ett visst innehåll.

Skillnaden mellan pushteknik och pullteknik är dock ofta inte så stor som det låter – utsändningen begärs oftast av klienten och användaren kan med klientprogrammet styra vilken typ av innehåll som ska sändas. Ser man i stället mer till funktionen, som kan liknas vid en prenumeration, skulle man kunna tala om *webbprenumeration*.

Den som ansvarar för webbutskändningar kallas *webbutskändare*. Normalt erbjuder en webbutskändare en enda kanal.

ramar, ramteknik

[i webbsammanhang:] teknik inom sidbeskrivningsspråket HTML som möjliggör indelning av en webbsida i flera rutor där varje ruta innehåller ett separat HTML-dokument

Använd *ramar* eller *ramteknik* för eng. *frames*.

Kommentar

Med hjälp av ramteknik kan sidor utformas så att det t.ex. i en ram visas en meny och i en annan ram ett valt dokument.

realtid

Använd *realtid* i stället för eng. *real time*.

RFID-krets

radiokrets för trådlös överföring av små datamängder på korta avstånd

RFID-etikett

etikett med inbakad RFID-krets

RFID-data

datainnehåll i en RFID-krets

Använd *RFID-krets*, *RFID-etikett* respektive *RFID-data* för de olika betydelsena av eng. *RFID tag*.

Kommentar

Eng. *RFID tag* och försvenskningen "RFID-tag" har kommit att användas för tre olika begrepp, vilket är olyckligt. Av detta skäl och eftersom *tagg* är mindre informativt än *etikett* och mer förbinds med märkspråk (jämför ordlistartikeln om [tagg](#) och frågesvaret om [markup language](#)) avråder vi från "RFID-tag". *Etikett* anknyter också till *streckkodsetikett*, som tillhör samma tillämpningsområde.

RFID-etiketter kan ingå i t.ex. prislappar, förpackningar och id-kort. RFID-etiketter kan också ingå i busskort. Ett sådant busskort behöver inte dras genom någon avläsare utan det räcker att hålla upp det framför kortläsaren. Ett sådant busskort kan förslagsvis kallas *kontaktlöst kort*.

RFID uttyds *Radio Frequency Identification*, sv. *radiofrekvensidentifiering*.

router

dator som väljer väg för och vidarebefordrar data i ett datornät

Ordet *router* böjs: *en router*, *routern*, *flera routrar*, *routrarna*. Det uttalas på svenska antingen /roter/ som i *rot* eller /rauter/ som i *scout*.

Kommentar

Det som en router gör kallas *dirigering*. I mer tekniska sammanhang kan även *routning* användas.

rulla

förflytta text eller bild kontinuerligt på bildskärm eller i fönster

Använd *rulla* för eng. *scroll*. För eng. *scroll bar* bör *rullningslist* användas.

Kommentar

Verbet *bläddra* används när hela skärmsidan eller fönsterinnehållet byts ut samtidigt. Vi avråder från benämningen *skrolla*.

rullningslås

funktionstangent på tangentbord avsedd att reglera rullning av text

Använd *rullningslås* för eng. *scroll lock*.

Kommentar

Den här tangenten är märkt "Scroll Lock" och är en av låstangenterna; de övriga är *skiftlås* (eng. *caps lock*), och *numeriskt lås* (eng. *num lock*).

samköp, gruppköp

metod som används i samband med e-handel där priset på en produkt gradvis sjunker när antalet beställare ökar

Använd *samköp* eller *gruppköp* för eng. *co-shopping*.

samordnad identitetshantering

identitetshantering där samma elektroniska identiteter godtas av flera organisationers datorsystem

Använd *samordnad identitetshantering* för eng. *identity federation* och *federative identity management*.

server, serverprogram

datorprogram som tillhandahåller gemensamma servicefunktioner i ett datornät, t.ex. datalagring och e-postkommunikation

server, serverdator

dator med ett eller flera serverprogram

Ordet *server* böjs: *en server, servern, flera servrar, servrarna*.

skarvfri

(om två eller flera element:) som fogats till varandra så att de uppfattas som en enhet

Använd *skarvfri* för eng. *seamless*.

Kommentar

Vi rekommenderar *skarvfri* som svensk översättning i stället för den annars vanliga direktöversättningen "sömlös". Även *glidande*, *kontinuerlig* och *omärklig* är tänkbara alternativ beroende på sammanhanget, t.ex. skarvfri bakgrund, skarvfri bild, skarvfri organisation, glidande (omärklig) övergång.

skimning, kortkapning

smygavläsning för brottsliga ändamål av information på bank- och kontokort

Använd *skimning* (med hårt k-ljud och samma betoning som *tinning*) eller *kortkapning* för eng. *skimming*.

Kommentar

Försvenskningen *skimming* har redan fått betydande spridning och vi anser den acceptabel, liksom verbet *skimma*. Vi vill dock även föra fram *kortkapning* som en mer begriplig svensk term. För den person som ligger bakom och för den apparatur som används kan man tala om *skimmare*. Som en beskrivande förklaring av skimning kan *smygavläsning* användas.

Den allmänna betydelsen av engelskans *skim* är 'skumma'. Här avses en speciell betydelse: något som bedragare gör när de i smyg med en liten dosa eller tillsats fångar upp informationen som finns på bank- och kontokort, för att sedan skapa ett duplikatkort med samma information.

skivavbildning

fil som utgör en exakt avbildning av innehållet, inklusive struktur, på ett lagringsmedium

Använd *skivavbildning* för eng. *disk image*.

Kommentar

Ursprungligen användes skivavbildningar främst för distribution av innehåll på cd-skivor via Internet. En enda fil innehåller alla data som behövs för att skapa en ny cd-skiva med exakt samma innehåll och struktur som ursprungsskivan.

Senare generaliserades begreppet så att godtyckliga filsamlingar (med all struktur) började distribueras som skivavbildningar, alltså inte bara avbildningar av (verkliga) skivor. En skivavbildning kan öppnas ("monteras") som en virtuell skiva i användarens datormiljö, varefter dess innehåll kan kopieras till den vanliga hårddisken.

skript

text som innehåller instruktioner eller kommandon till program

Använd *skript* för engelska *script*. *Skript* böjs *ett skript, skriptet, flera skript, de där skripten*.

Kommentar

Ordet *manus* används också för detta begrepp (bl.a. av Apple).

skrivare

Använd *skrivare* för eng. *printer*.

skriva ut

Använd *skriva ut* för eng. *print*. Vi avråder från uttrycket *printa*.

smartkort

kort med inbyggt elektroniskt minne

Använd *smartkort* för eng. *smart card*.

Kommentar

Detta begrepp har också tidigare benämnts bland annat *aktivt kort* och *aktivkort*. Exempel på olika typer av smartkort är telefonkort och kontantkort. Plastkort med enbart magnetremsa, t.ex. bankomatkort, minutenkort, kreditkort, är inte smartkort.

snabbmeny, snabbvals meny, poppuppmeny

meny som dyker upp när man klickar med höger musknapp i Windows eller klickar med kontrolltangenter nedtryckt på Macintoshdatorer

Använd *snabbmeny, snabbvals meny* eller *poppuppmeny* för eng. *pop-up menu, shortcut menu* och *context menu*.

Kommentar

I teknisk litteratur och på Macintoshdatorer kallas detta *kontextmeny* (eng. *context menu*), men som generell term rekommenderar vi *snabbmeny* eller *snabbvals meny*. Alternativet *poppuppmeny* kan användas om man vill behålla likheten med det engelska *pop-up menu*. På Macintoshdatorer syftar termen "popupmeny" (Apples skrivsätt) på en meny som ligger i ett fönster där **ett** av menyvalen syns, t.ex. den aktuella inställningen, medan övriga val är dolda till dess att användaren klickar på menyn.

Typiskt för en snabbmeny är att den dyker upp på muspekarens plats när man högerklickar eller trycker på en särskild tangent som finns på många tangentbord (Ctrl-tangenten på Macintosh). Menyn innehåller val som är anpassade för den del av programmet man arbetar i. Snabbmenyn har i regel inget som antyder dess existens när man inte använder den.

snabel-a

tecknet @ (ett ringomgärdat a)

Använd *snabel-a* för tecknet @, som förekommer i e-postadresser. Läs också ut det som *snabel-a* och inte som "at".

Kommentar

I svenskan liksom i andra språk finns det flera benämningar på detta tecken: *snabel-a, kanelbulle, apsvans, apöra, elefantöra, alfaslang, krullalfa*. Alla är mer eller mindre goda beskrivningar av utseendet på detta tecken. De med *alfa* är olämpliga då det inte är det grekiska alfa som avses. Tecknet @ är ursprungligen ett stiliserat skrivsätt för franskans *à*, som i *à-pris*. (Mer om detta kan läsas i en [separat artikel](#).) Det engelska *commercial at* är inte särskilt lämpligt att ta över ens i översatt form, eftersom vi

inte använt det uttrycket i svenskan tidigare.

Benämningen *snabel-a* är den enda benämning som anger att det är fråga om ett *a*. Dessutom verkar det redan ha slagit igenom i svenskan. Det används även i danskan. Att benämningen utgörs av en vardaglig liknelse gör den inte mindre seriös (jämför *gomsegel*, *skruvskalle* och *magmun*). Även i andra språk är de officiella benämningarna på @ liknelser. Observera också att man måste skilja på själva tecknet @ och vad tecknet står för ('på', 'vid'). När man t.ex. vill ge någon sin e-postadress är det ju tecknet @ man avser när man läser upp adressen, inte bokstäverna *p* och *å* (eller *v*, *i* och *d*) som man skulle kunna tro om vi läste "på" (eller "vid").

Om man tycker att det är helt entydigt att det är tecknet @ som avses när man läser ut en adress och hellre vill använda en preposition (jämför eng. *at* och fra. *à*), välj i första hand *på*. Adressen <Nils.Nilsson@x-verket.se> läses då helt enkelt ut "Nils punkt Nilsson på x-verket punkt s e". Anser man att *på* blir missvisande att använda med den aktuella domänadressen bör man hålla fast vid *snabel-a*.

snedstreck

tecknet /

Beteckningen *snedstreck* är gammal i svenskan. Vi avråder från den engelska benämningen *slash*.

socket

[i datornätssammanhang]: del av gränssnitt för datakommunikation

socket

[i maskinvarusammanhang:] typ av elektrisk kontakt som används vid montering av t.ex. minnen

Använd *socket* för eng. *socket* (eng. *CPU socket* blir på svenska *centralprocessorsocket* eller kortare *cpu-socket*).

Kommentar

Grundbetydelsen av *socket* är *sockel*, *fattning*, *kontakt* eller *uttag*, men i datornätssammanhang står det inte för fysiska kontakter utan för ett slags gränssnitt för datakommunikation. Det är sockel i den här betydelsen som avses i t.ex. SSL, Secure Sockets Layer.

Det snarlika ordet *socks* i uttryck som "the SOCKS server requires authentication" står för ett namn på ett program som ger datorer innanför en brandvägg tillgång till Internet. Eftersom det handlar om ett namn är det här naturligt att använda samma benämning på svenska, *socks-servern*.

spegling

dubbling av en datamängd för att uppnå ökad säkerhet eller ge snabbare åtkomst

Använd *spegling* för eng. *mirroring*.

Kommentar

Ett exempel på *spegling* är *diskspegling* vilket innebär att man i datorn eller i datornätet har en extra (fysisk) disk som innehåller en säkerhetskopia av originaldisken. Kopian hålls automatiskt ständigt uppdaterad av operativsystemet.

spionprogram

program eller programkomponenter som registrerar uppgifter om en datoranvändare utan dennes vetskap och som sedan skickar uppgifterna till en extern mottagare

Använd *spionprogram* för eng. *spyware* eller *adware*.

Kommentar

En typ av spionprogram utgörs av programkomponenter som ytligt sett endast visar reklam samtidigt med att tillämpningsprogram körs. Men i likhet med övriga spionprogram rapporterar dessa programkomponenter användaruppgifter i det fördolda, oftast i syfte att öka träffsäkerheten i reklamen. De här programkomponenterna kallas i engelskan för *adware*, och på svenska förekommer direktöversättningen "annonsprogram". Men vi anser definitivt att *spionprogram* är en mer rättvisande benämning.

Termen *annonsprogram*, eller tydligare *annonsfinansierade program*, vill vi reservera för de seriösa tillämpningsprogram som finns i både gratisversion och betalversion. Den som väljer den annonsfinansierade gratisversionen är på förhand införstådd med att den är gratis därför att reklam visas i programmet. Sammanfattningsvis: I engelskan är terminologin inte konsekvent: *adware* används alltså även för annonsfinansierade program, men oftast åsyftar man den spionvariant som vi på svenska bör kalla *spionprogram*.

Analogt med antivirusprogram (viruskyddsprogram) finns det numera spionskyddsprogram. Ett sådant vaktar datorn mot att spionprogram försöker installera sig i det fördolda, något som ofta sker i anslutning till att man installerar gratisprogram som inte finns i betalversion.

spridprogram

program som får spridas fritt men som användaren förväntas betala en avgift för vid upprepad användning

Använd *spridprogram* för eng. *shareware*. Jämför [gratisprogram](#).

Kommentar

Det finns två typer av program som får spridas fritt (dessa kan med ett gemensamt namn kallas *fricirkulerande program*): *gratisprogram* och *spridprogram*. Vi har för *gratisprogram* valt att fokusera på betalningen och för *spridprogram* på distributionsformen, eftersom de engelska termerna *freeware* och *shareware* har samma fokus.

språkkonvention

Använd *språkkonvention* för eng. *locale*.

Kommentar

Med språkkonvention avses här datorns uppsättning förinställda värden för sådant som

- språk
- alfabet, dvs. nödvändig teckenrepertoar
- sorteringsregler
- rättstavning och andra skrivregler
- skrivregler för siffror och datum
- helgdagar
- andra språkliga och kulturella sedvänjor som är relevanta.

Om man valt att ställa in svensk språkkonvention blir alltså svenska förvalt som språk i gränssnitt och vid ordbehandling, tecknen ÅÄÖ sorteras i den ordningen osv.

Att jämställa *locale* med "land" är ohållbart – det finns ju språk som talas i flera länder och det finns länder där det talas flera språk. Och så finns det varianter av samma språk, t.ex. amerikansk och brittisk engelska. Termen *språkkonvention* ger utrymme för dessa varianter.

spärrfunktion

funktion som blockerar visning av webbplatser med innehåll som klassificerats som olämpligt

Använd *spärrfunktion* för eng. *parental control*, *content filter* etc.

Kommentar

En spärrfunktion kan finnas centralt hos Internetleverantören, t.ex. för att helt blockera åtkomst till webbplatser med barnpornografiskt material. Spärrfunktioner kan också finnas lokalt på persondatorn, som när antivirusprogrammet blockerar "barnförbjudna" webbplatser med pornografi, spel, våldsskildringar etc. En sådan spärrfunktion kan alternativt kallas *barnspärr*.

spökprogram

osynligt sabotageprogram som skaffat sig administratörsrättigheter och som kamouflerar andra sabotageprogram, samt ändringar av filer och program

Använd *spökprogram* för eng. *rootkit*.

Kommentar

Spökprogram kan användas för att dölja vissa sabotageprogram både för operativsystemet, antivirusprogram och antispionprogram. Spökprogram sprids på samma sätt som sabotageprogram men är mer svårgripbara eftersom deras aktivitet inte visas som process i t.ex. Aktivitetshanteraren i Microsoft Windows. Därför är det viktigt att ha ett uppdaterat antivirus- eller Internetsäkerhetsprogram som även larmar för kända spökprogram. *Root* i det engelska *rootkit* var från början beteckningen för systemadministratören för ett Unixsystem. Det står också för datorns rotkatalog.

stack

ordnad följd av dataelement där det senast inkomna elementet bearbetas först

Använd *stack* för eng. *stack* och *pushdown list*.

Kommentar

Stack har vi redan i svenskan (jämför höstack), så det är att föredra framför t.ex. *lista* som har ett betydligt bredare allmänspråkligt betydelseomfång. Stacken är en datastruktur där programmet tar nästa element att bearbeta från toppen, som i en tallrikstrave. Principen kallas "sist in, först ut", på engelska LIFO, "last-in first-out". Detta kontrasterar mot [kö](#) och principen FIFO.

stafett

[inom datakommunikation:] bevis på sändningsrätt

Använd *stafett* för eng. *token* i den här betydelsen.

Kommentar

Den allmänna betydelsen av *token* är "pant", "pollett", "stafett(pinne)". *Stafett* ensamt kan även syfta på pinnen som vidarebefordras (Nationalencyklopedins ordbok). Stafett som svensk term rekommenderades redan i Dataordboken (1989) (SS 01 16 01).

I ett *turordningsnät* (eng. *token-ring network*) är datorerna anslutna i en ringstruktur och rätten att sända går i tur och ordning runt i ringen – endast den dator som för tillfället innehar stafetten, dvs. beviset på sändningsrätten, får sända. Nättypen var ursprungligen en IBM-produkt som sedermera blev internationell standard (ISO 8802). Termens varumärkeskaraktär gjorde att token-ringnät blev en etablerad fackterm även på svenska. Sådana nät är dock mindre vanliga i dag.

Termen *token* används emellanåt översatt i svenskan i den här betydelsen. Om man nu måste göra det får termen lämpligen följande böjning: "ett token, flera token". För att slippa bestämda former som "toknet" och "toknen" använder man omskrivning: "detta token", "dessa token".

Se även [igenkänningstecken](#) och [informationsbärare](#).

stamnät

huvudledningar i nät

Använd *stamnät* för eng. *backbone* i den här betydelsen.

Kommentar

De många mindre delnät som Internet består av knyts ihop av vissa huvudledningar. Samlingen av alla sådana ledningar kallas *Internets stamnät* (eng. the *Internet backbone*). Man kan också tala om en delmängd av dessa ledningar, t.ex. det svenska (Internet)stamnätet.

startsida

webbsida som webbläsaren är inställd att visa vid start

Använd *startsida* för eng. *start page* eller *home page* i den betydelse som avses här. Jämför [ingångssida](#), [webbsida](#) och [webbplats](#).

Kommentar

Detta är det ursprungliga begreppet bakom den engelska termen *home page*. Den svenska direktöversättningen *hemsida* har senare även kommit att användas för den inledande sidan (ingångssidan) eller samtliga sidor på en viss webbplats. För att undvika begreppsförvirring avråder vi från *hemsida* och förordar i stället den tydligare termen *startsida*. Se utförligare resonemang i kommentaren under [hemsida](#).

styrenhet

del av dator som ger den förmåga att styra viss kringutrustning

Använd *styrenhet* för eng. *(micro)controller*.

Kommentar

Styrenhet är sedan länge etablerat som svensk term för begreppet. Styrenheter finns för t.ex. diskettstation, hårddisk ("IDE ATA/ATAPI-styrenheter"), grafik, USB. Styrenheterna brukar vara integrerade på moderkortet eller finnas på instickskort.

styrplatta

Använd *styrplatta* för eng. *trackpad*.

styrspak

Använd *styrspak* för eng. *joystick*.

surfa

besöka olika webbplatser genom att använda de länkar som finns på webbsidorna, möjligen utan att ha ett på förhand definierat mål

Kommentar

Om man uppfattar *surfa* som ett väl vardagligt uttryck går det förstås också bra att använda verb som *leta*, *söka* eller *besöka*.

systemomarbeting

genomgripande modifiering av datorsystem i syfte att effektivisera systemet eller att förbättra förståelsen av det

Använd *systemomarbeting* för eng. *(software) reengineering*.

Kommentar

Vi avråder från termen "reengineering" som används för detta begrepp även inom svensk systemutveckling. I stället rekommenderar vi *systemomarbeting* såsom en mer belysande svensk term.

Med systemomarbeting avses att man utgår från ett äldre system och skapar ett nytt system som bevarar funktioner och data från det äldre systemet. Begreppet rymmer ett spektrum av ansatser, från nyutveckling som innebär att man bygger ett nytt system på den gamla grunden, över vidareutveckling som innebär att man utgår från det gamla systemet men lägger till nya funktioner, till ren källkodsomvandling.

säkerhetskod

teckenföljd som anges för kontroll av identitet

Använd *säkerhetskod* som övergripande term för eng. *PIN code*, *password*, *access code* etc. Den kan ofta ersätta andra termer som används för hemliga koder: *lösenord*, *PIN-kod*, *personlig kod*, *bankomatkod* etc.

Kommentar

Skilnaden mellan olika typer av koder minskar: numeriska bankomat-koder kan memoreras med hjälp av bokstäver och det som kallas lösenord är inte alltid ett uttalbart ord utan en följd av bokstäver och siffror.

Vid utrymmesbrist kan termen *säkerhetskod* förkortas *kod*, och vid behov kan den preciseras till t.ex. *personlig säkerhetskod* eller *personlig kod*.

säkerhetskopia

kopia av fil eller andra data som sparas för att användas om originalet blir förstört

Använd *säkerhetskopia* för det engelska substantivet *backup* eller *backup copy*. För det engelska verbet *backup* används *säkerhetskopiera*.

Kommentar

Termen *reservkopia* förekommer också för detta begrepp.

sändlista

lista över en grupp av mottagare som ett e-brev automatiskt vidarebefordras till när man skickar det till sändlistans e-postadress

Kommentar

Sändlista motsvarar eng. *mailing list*.

I många e-postprogram kan man skapa personliga sändlistor, men dessa kan endast användas av den som skapat dem, medan de allmänna sändlistor som avses här kan användas av flera.

sökmotor

program för indexering av och sökning i stora textmassor, t.ex. samtliga webbsidor på Internet

Använd *sökmotor* för eng. *search engine* när det är själva programvaran som avses. När det är en tjänst som avses, se [söktjänst](#).

Kommentar

Flera olika söktjänster kan använda sig av samma sökmotor. Ordet *sökmaskin* är mindre lämpligt för detta begrepp. Däremot kan det användas när man avser t.ex. en viss server.

söktjänst

[inom Internet:] tjänst som erbjuds på en webbplats och som är inriktad på att tillhandahålla sökmöjligheter i text på webbsidor och i meddelanden i diskussionsgrupper

Använd *söktjänst* för eng. *search engine* när det är tjänsten som avses. När det är en programvara som avses, se [sökmotor](#).

Kommentar

Exempel på söktjänster är Google och Yahoo.

sökväg

specifikation av vägen genom ett hierarkiskt filsystem till viss fil eller katalog

Använd *sökväg* för eng. *path(name)*.

Kommentar

Olika operativsystem har olika format för att ange sökväg:

- MS-DOS, Microsoft Windows: *enhetsbokstav:\katalog\underkatalog\filnamn.filändelse* (i Windows används termen *mapp* för katalog).
 - Unix (inkl. nya Macintoshdatorer): */katalog/underkatalog/filnamn.filändelse*
 - Gamla Macintoshdatorer: *mapp:undermapp:filnamn*
-

tabell, uppställning

ordnad och indexerbar följd av dataelement, oftast av samma typ

Använd *tabell* eller *uppställning* för eng. *array*.

Kommentar

I programmeringssammanhang är *array* sedan länge en etablerad fackterm även på svenska: *en array*, *arrayen*, *flera arrayer*, *arrayerna*.

Kännetecknande för en tabell är att den är **indexerbar**, det vill säga att man kommer åt ett dataelement genom att ange dess plats. Dataelementen kan vara tal, tecken, strängar eller vilken datatyp som helst.

Om en rektangulär uppställning av dataelement indexeras med rad- och kolumnnummer kallas tabellen ibland *matris*. En ensam rad eller kolumn kallas även *vektor*.

En [stack](#) är ett exempel på en lista eller följd av dataelement som inte är indexerad.

tagg

tecken eller teckenkombination som används för märkning eller klassificering av data

Använd *tagg* för eng. *tag*.

Kommentar

Taggarna är *märkord* eller *etiketter* som kan föregå eller omge t.ex. ord eller textavsnitt eller förekomma fristående. Exempel på taggar är *koder* som anger rubriknivå, teckensnitt, radbrytning etc. i textdokument.

teletjänstcentral

central som hanterar telefonservice, t.ex. kundtjänst, åt ett eller flera företag, vanligen på entreprenad

Använd *teletjänstcentral* i stället för eng. *call center*.

Kommentar

Ett företag kan agera *teletjänstcentral* åt framför allt företag med stora inkommande samtalsvolymerna genom en integrering av data och telefoni som alternativ till drift av telefonväxel eller kundtjänst i egen regi. *Call center* är ett rätt vagt begrepp som kan stå för ett varierat utbud av teletjänster. Det används t.ex. ibland för en samtalstjänst som kompletterar den egna växeln vid trafiktoppar eller vid bestämda tider. Om man kan bör man således precisera tjänsten, t.ex. *telefonstjänst*, *samtalstjänst*, *telefonservice*, *informationstjänst*, *kundtjänst*, *ringcentral*. Jämför [hjälpcentral](#).

Uttrycket *contact center* används ibland i stället för *call center* när man avser en kundtjänst som också besvarar e-post, fax och brev och i vissa fall även tar emot kundbesök. Något särskilt svenskt uttryck för detta behövs kanske inte, men direktöversättningen (*kund*)*kontaktcenter* eller (*kund*)*kontaktcentral* går bra att använda.

tilde

tecknet ~

Tecknet ~ som förekommer i vissa webbadresser och e-postadresser kallas *tilde*.

Kommentar

Tecknet förekommer som diakritiskt tecken i olika språk, bl.a. i spanska *señor*. Det skrivs då i exponentläge och kallas mer preciserat *kombinativt tilde*. Ett snarlikt tecken, *fristående tilde*, som skrivs i mittläge och är något större än det diakritiska tecknet, används som utelämningsstecken i bl.a. ordböcker (*spela ~ utläses spela teater* om uppslagsordet är *teater*) och i matematiska sammanhang. Detta tecken kallades tidigare *krok* (eng. *swung dash*).

tilldelning, mappning

logiska kopplingar mellan element i en mängd och element i en annan mängd

Använd *tilldelning* eller *mappning* för eng. *mapping* och *tilldelad* eller *mappad* för eng. *mapped*. Verbformen till *mappning* är *mappa*.

Kommentar

I vissa sammanhang kan *avbildad* vara den bästa svenska motsvarigheten till *mapped*, t.ex. *punktavbildad* för eng. *bitmapped*.

tjock klient

[inom klient-serverteknik]: klientprogram eller klientdator där huvuddelen av databehandlingen sker lokalt medan serverdatorn endast används för viss datalagring

Använd *tjock klient* för eng. *fat client*. Även *fat klient* är acceptabelt som svensk term.

Kommentar

Termen *tjock klient* passar väl in i ordparet tjock–tunn, som är giltigt för materiella ting, t.ex. tjock respektive tunn bok. Å andra sidan är *fat klient* klart mest etablerat som svensk term, varför vi även godtar den termen.

På en tjock klient är programmen lokalt lagrade och körs lokalt, medan data av åtkomlighets- och säkerhetsskäl lagras på servern. Se även [tunn klient](#).

trunkering

avkortning av tal utan avrundning eller avkortning av teckensträng i början eller slutet

Använd *trunkering* för eng. *truncation*.

Kommentar

Trunkera (av senlat. *trunca* 'tio "avskärning"') betyder 'kapa, avkorta'. Trunkering används:

- inom matematiken för avkortning av tal utan avrundning (3,14159 trunkeras till 3,1415 men avrundas till 3,1416)
- i andra sammanhang där en teckensträng behöver avkortas
- i söksystem för att t.ex. hitta olika böjningsformer av eller sammansättningar med visst ord.

Trunkering betecknar alltså dels ren avkortning (av tal och teckensträngar som inte får plats i sin helhet), dels maskering vid sökning – då ersätts en del av en teckensträng med ett jokertecken, oftast

en asterisk.

Vid sökning är den vanligaste formen av trunkering *högertrunkering*. Då ersätts ordslutet med jokertecken för att täcka in olika ändelser och böjningsformer av ett ord, t.ex. "bil*" som ger träff på "bil", "bilar", "bilism" etc. (Risken för brus i sökresultatet är stor; här får man också träff på t.ex. "bilder" och "Bilbo".) *Vänstertrunkering* innebär att ordbörjan ersätts med jokertecken. Då vill man få fram förekomster av ord som slutar likadant, t.ex. "*motor" som ger träff på "bensinmotor", "dieselmotor", "sökmotor", "wankelmotor" etc.

tunn klient

[inom klient-serverteknik]: klientprogram eller klientdator som överlåter det mesta av bearbetning och funktionalitet till serverdatorn

Använd *tunn klient* för eng. *thin client*.

Kommentar

En tunn klientdator fungerar i princip som terminal mot serverdatorn. Programmen är lagrade på och körs på serverdatorn. Det som överförs via datornätet till den tunna klienten är endast uppdateringar av skärmbilden (användargränssnittet). De s.k. *nät datorerna*, eng. *network computers*, *NC*, som under senare delen av 90-talet marknadsfördes som ersättare till konventionella persondatorer i pc-nät, var ett exempel på tunna klientdatorer. De kunde t.ex. sakna egen hårddisk.

Se även [tjock klient](#).

understreck

tecknet _

Vi avråder från den engelska benämningen *underscore*. I nya e-adresser bör man hellre använda punkt än understreck.

Kommentar

Så här kan det se ut när understreck används i en webbadress

```
http://www.bergbolaget.se/avdelning_3/
```

uppmåna, tillfråga

Använd *uppmåna* för det engelska verbet *prompt* i betydelsen 'uppmåna användaren att lämna information eller utföra en åtgärd'. Ibland kan *tillfråga* passa bättre: "När du blir tillfrågad om vilket alternativ du föredrar, klickar du på det alternativet."

webbadress

adress inom www, normalt till en webbsida

Använd *webbadress* för eng. *URL* (Uniform Resource Locator), när det gäller adresser inom *www*.

Kommentar

En *webbadress* är en teckensträng som unikt identifierar en resurs i webben, t.ex. en webbsida, en bild, en datafil etc. Det är *webbadressen* som syns överst i webbläsarfönstret och som publiceras i tidningsartiklar. Ofta inleds den med "http:" eller "ftp:". *URL* (*Uniform Resource Locator*) är den tekniska termen för detta begrepp. (Det finns dock URL:er som inte kan anses vara webbadresser, t.ex. sådana som börjar med "file:".)

Beträffande huruvida alla URL:er är webbadresser, se frågesvaret om [vad som räknas in i «www» och «URL»](#).

Webbadressen till Svenska datatermgruppens ingångssida är <http://www.nada.kth.se/dataterm>.

webbaserad utbildning, e-utbildning, webbutbildning, webbkurs, e-kurs, kurs via Internet

Använd *webbaserad utbildning, e-utbildning, webbutbildning, webbkurs, e-kurs* eller *kurs via Internet* för eng. *e-learning*.

Kommentar

Någon entydig definition av uttrycket *e-learning* finns inte; det används för många olika typer av datorbaserade utbildningar och utbildningsverktyg. Därför bör man om möjligt precisera vad som avses.

webbhotell

tjänst som innebär att ett företag upplåter utrymme för webbplats åt företag som inte har egen webbserver

webblagring, webbaserad datalagring

datalagringstjänst tillgänglig via webben

Använd *webblagring* eller *webbaserad datalagring* för eng. *web storage*.

Kommentar

Vill man vara extra tydlig är *webbaserad datalagring* att föredra. Idén med denna datalagringstjänst är att kunden via webben ska kunna lagra sina data på en tjänsteleverantörs server, i regel mot en månadsavgift. Därmed avlastas kundens lokala hårddisk. Dessutom får kunden en tryggare säkerhetskopiering.

webbläsare

datorprogram för hämtning och visning av information via World Wide Web

Använd *webbläsare* i stället för eng. *web browser*.

Kommentar

Det finns olika typer av webbrelaterade program: program för att skapa webbsidor, läsprogram, serverprogram etc. Som övergripande term fungerar *webbprogram*, vid behov kan mer specificerade termer användas, t.ex. *webbläsare*.

En annan förekommande svensk benämning för *web browser* är *webbläddrare*. En nackdel är att alla kanske inte uppfattar det som om man bläddrar. Dessutom är en sammansättning av *webb* + *bläddrare* problematisk. Ett av de tre *b*:na måste strykas. Vid avstavning skall man komma ihåg att sätta in ett *b*, vilket kan vara svårt eftersom *webb* är ett främmande ord. Att alltid skriva ordet med bindestreck, *webb-bläddrare*, strider mot regeln att sammansättningar med två vanliga ord skrivs utan bindestreck, jämför *tillägga, nattåg*.

webbmästare, webbansvarig

person som har det övergripande ansvaret för en webbplats

För eng. *webmaster* kan man säga *webbmästare* eller *webbansvarig*.

Kommentar

Vid behov kan man precisera olika funktioner, t.ex. *webbredaktör* eller *webbinfoansvarig* (eng. *infomaster*; på större företag kan det finnas en hel *webbredaktion*) för de personer som ansvarar för den information som publiceras på webbplatsen, *webbskribent* för den som skapar information för publicering, *sidansvarig* för den som ansvarar för en viss webbsida och *webbtekniker* för den som är ansvarig för det rent tekniska.

webbplats

webbsida eller grupp sammanlänkade webbsidor som innehåller information om en verksamhet eller ett ämne och som har samma utgivare

Använd *webbplats* i stället för eng. *web site*. Jämför [portal](#).

Kommentar

En typisk webbplats brukar röra ett visst ämne, ett visst företags varor och tjänster eller en viss organisations verksamhet. Sådana webbplatser kan omfatta hundratals webbsidor men kan också bestå av endast en eller ett fåtal sidor.

Termen *hemsida* (*hemsidor*) används ofta synonymt med *webbplats*, t.ex. "myndigheten Y:s hemsida" fast man i uppenbarligen åsyftar den aktuella webbplatsen i dess helhet, alltså inte bara en sida utan samtliga sidor. Detta är missvisande, se utförligare resonemang i kommentaren under *hemsida*.

Vi avråder från eng. *web site*, *website* och den svenska kortformen *site* (som inte finns i engelskan). Den försvenskade stavningen *sajt* kan accepteras i ledigt språkbruk. Men i normal sakprosa och i mer officiella sammanhang bör *webbplats* användas. Argumentet för webbplats är ett redan existerande mönster: efterledet *site* i *web site* översätter vi med *plats* efter mönster från t.ex. campingplats (camping site), arbetsplats (work site) och upparbetsningsplats (conversion site). Undvik också formen "webbsajt", som inte ens har fördelen av att vara kort.

Som efterled i sammansättningar som annars skulle bli ohanterligt långa, kan man i stället för *sajt* använda kortformen *webb*, t.ex. *föräldrawebb* (webbplats för föräldrar) och *utbildningswebb*. På grund av förväxlingsrisken med "webben" som kortform för "World Wide Web" bör man inte använda en bestämd form "webben" med betydelsen 'webbplatsen'..

webbsida

mängd information som man når via webben utan att behöva gå vidare via en länk; motsvarar ofta så mycket man kan se på skärmen samtidigt eller genom att rulla bilden

Använd *webbsida* för eng. *web page*. Jämför [webbplats](#).

Kommentar

Vi avråder från ordet *hemsida* (eng. *home page*) som idag används för flera helt olika begrepp: förutom för [ingångssida](#) och [startsida](#) även för [webbplats](#) och [webbsida](#). Det är därför lämpligare att precisera vad man avser genom att använda någon av de fyra sistnämnda termerna. Se utförligare resonemang i kommentaren under [hemsida](#).

webbutik, webbshop, webbvaruhus

webbplats från vilken man kan beställa varor och tjänster

Använd *webbutik*, *webbshop* (pl. *webbshoppar*) eller *webbvaruhus* för eng. *web shop*, alltefter vad som passar bäst i det enskilda fallet. Det går också att använda *nät* som förled i stället för *webb*.

Kommentar

Handel går bra i sammansättningar som webbhandel, men knappast ensamt – då riskerar man sammanblandning med de generella begreppen *webbhandel* och *e-handel*. *E-handel* är en samhällsföreteelse, inte en specifik butik. Vi rekommenderar heller inte *affär* – då finns det risk för sammanblandning med *elektroniska affärer*, ett mer överordnat begrepp än enskilda butiker.

web services

teknik som möjliggör för program och tjänster att hitta och utnyttja varandra automatiskt via olika datornät som Internet och intranät, oavsett underliggande teknisk datormiljö

Använd *web services* för eng. *web services*. Skriv om möjligt inom parentes "informationsutbyte mellan webbplatser" som en kort förklaring.

Kommentar

Vi har inte kommit fram till någon lämplig term på svenska. Därför menar vi att man tills vidare kan använda den engelska termen som ett s.k. citatord, dvs. ett för svenskan fortfarande främmande ord som omges av citattecken.

Att direktöversätta *web services* med *webbtjänster* är olämpligt eftersom det kan misstolkas som tjänster till allmänheten, t.ex. nyheter, försäljning, e-post och annat som finns på webbsidor. Web services handlar nämligen om att låta datasystem kommunicera och utbyta information på ett standardiserat, säkert och kontrollerat sätt via Internet eller motsvarande. Web services är därmed snarare en angelägenhet för programmerare än något som allmänheten kommer i direkt kontakt med. Därför är det bättre att lämna det engelska uttrycket oöversatt så att man undviker sammanblandning med webbtjänster i betydelsen 'allmänt tillgängliga tjänster på webben'.

vektor

ordnad och indexerbar endimensionell följd av dataelement

Använd vektor för eng. vector.

Kommentar

Inom datavetenskapen står vektor för en endimensionell [tabell](#). Inom matematik och fysik definieras den som '(matematisk) storhet som anges med både sin storlek och sin riktning och vanligen åskådliggörs som en sträcka av bestämd längd och riktning?'. Den används för att beskriva t.ex. kraft, hastighet och acceleration (Källa: NE.se [webbplats]. Hämtat från www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=0389146&i_word=vektor 17 september 2004.)

vinkelkompensering

funktion i projektor som säkerställer att den projicerade bilden är rektangulär även om projektorn inte står rakt framför centrum av duken

Använd *vinkelkompensering* för eng. *keystone (correction)*.

Kommentar

Det engelska *keystone* (och *keystone* i sammansättningar med *-funktion*, *-justering* och *-korrigerig*) har hittills ofta lämnats oöversatt i svenska texter. Vi lanserar nu efter norsk förebild den betydligt mer självförklarande termen *vinkelkompensering*.

På nyare projektorer är vinkelkompenseringen ofta automatisk, dvs. projektorn känner själv av hur den står i förhållande till duken och anpassar bilden efter det. På äldre eller enklare modeller måste man göra vinkelkompenseringen manuellt.

vinkelparentes

tecknet < och tecknet >

Kommentar

Vinkelparenteser används bl.a. för att avgränsa Internetadresser i löptext, när det behövs av tydlighetsskäl. Det kan se ut så här: Svenska datatermgruppens webbplats har adressen <http://www.nada.kth.se/dataterm/> och e-post kan skickas till <dataterm-kontakt@nada.kth.se>.

När tecknen < och > står ensamma kallas de *mindre än-tecken* respektive *större än-tecken*.

vinklingsbar

Använd *vinklingsbar* för eng. *tiltable*.

Kommentar

Vi avråder från det svengelska adjektivet "tiltbar", som ofta återfinns i specifikationer för bildskärmar och för väggfästen för bildskärmar och tv-apparater. Givetvis är det bättre att översätta *tiltable* fullt ut. Grundbetydelsen av verbet *tilt* är 'luta, vippa, vicka, stjälp'. I det här sammanhanget passar *vinklingsbar* bäst.

virtuell verklighet

datorskapad miljö, ofta avsedd att simulera en fysisk miljö

Använd *virtuell verklighet* för eng. *virtual reality*.

Kommentar

I sammansättningar kan vid behov den etablerade engelska förkortningen *VR* användas: *VR-hjälm*, *VR-program* etc. (jämför förkortningen *pc* för *persondator*). I sitt givna sammanhang behövs inget förled. Det räcker då i regel att tala endast om *hjälm*, *spel*, *grafik* etc.

Ordet *virtuell* används dels i uttrycket *virtuell verklighet* och vid sådant som hör till VR-tekniken (*virtuella objekt*, *virtuell simulering*), dels när man särskilt vill betona att något är just icke-verkligt, endast existerar i datorer (*virtuellt rum*, *virtuellt kontor*, *virtuell organisation*, *virtuellt universitet*). Det bör inte ersätta *datorbaserad*, *elektronisk* och *digital*.

Jämför [cyberrymd](#).

vridfunktion

Använd *vridfunktion* för eng. *pivot function*.

Kommentar

Det är vanligt att platta bildskärmar (LCD-skärmar) har vridfunktion i bildskärmsfoten, ofta i kombination med att man har möjlighet att höja och sänka skärmen efter egna behov.

www, webb, World Wide Web

system på Internet eller på ett intranät som medger att man enkelt kan hämta sammanlänkad information i form av text, bild och ljud

Använd gärna *www* eller *webb* (i bestämd form *webben*), med små bokstäver, i stället för det långa *World Wide Web*. Som förled i sammansättningar är *webb* bäst, t.ex. *webbläsare*.

Kommentar

Det är inte självklart att uppfatta *World Wide Web* som ett egennamn. Snarare uppfattas det som en beskrivande benämning.

Nät skulle kunna vara ett tänkbart svenskt uttryck i stället för *webb*, men eftersom Internet också benämns *nätet* skulle det kunna bli sammanblandningar mellan dessa båda betydelser. Tills vidare kan man istället ta kortformen = sista delen av den engelska benämningen och försvenska den till *webb* (jämför *jobb* av eng. *job*) eller använda förkortningen *www*.

Efterhand som *webb* blir alltmer hemtam blir det också naturligt att uttala det med /v/ och inte med eng. /w/, jämför uttalet av *whist* /v-/, *whisky* /v-/ eller /w-/.

Ett annat tänkbart svenskt ord är *väv(en)* eller *världsväv(en)*. Ett motsvarande uttryck, *veraldarvefurinn*, används på isländska.

Bokstaven w utläses "dubbel-ve" på svenska, och "dubbel-ve dubbel-ve dubbel-ve" vore förstås den mest korrekta utläsningen av *www*. Men eftersom en sådan utläsning upplevs som väl lång och tung har den helt acceptabla utläsningen "ve ve ve" blivit den allmänt vedertagna. Jämför utläsningen av t.ex. *wc*, *WP*, *BMW*, *B & W*, *WHO*. Om det finns risk för missförstånd bör man uttala bokstaven "dubbel-ve".

väljare

tillägg till ett kommando i ett textbaserat användargränssnitt som modifierar hur kommandot normalt utförs

Använd *väljare* för eng. *switch*, *option* i denna betydelse.

Kommentar

I t.ex. Unixkommandot "ls -l" är "-l" en väljare som gör att fler uppgifter om filerna än bara namnet presenteras. Andra uttryck som förekommer är *flagga*, *parameter*, *argument*. Jämför [omkopplare](#), [växel](#).

växel

utrustning som kan sätta en eller flera kommunikationslinjer i förbindelse med en eller flera andra kommunikationslinjer

Använd *växel* för eng. *switch* i denna betydelse. Jämför [omkopplare](#), [väljare](#).

åsidosätta, förbigå, undertrycka

tillfälligt ersätta ett förinställt värde utan att värdet ändras permanent

Använd *åsidosätta*, *förbigå* eller *undertrycka* för eng. *override* i denna betydelse.

öppen källkod

källkod som är fritt tillgänglig för kopiering så att utomstående lätt ska kunna använda, rätta fel i och vidareutveckla ett program på frivillig basis

Använd *öppen källkod* för eng. *open source*.

Kommentar

När det är programmet som sådant som är i fokus kan man säga *öppet källkodsprogram* (*öppet* böjs då efter *program*) eller om sammanhanget är givet: *öppet program*. Ett välkänt exempel på ett öppet källkodsprogram är operativsystemet Linux.

översikt

framställning på webbsida som överskådligt redovisar hur webbplatsen är uppbyggd

Använd *översikt* för eng. *site map*.

Kommentar

Mer ordagranna översättningar som *webbkarta*, *webbplatskarta*, *karta över webbplatsen*, är mindre lämpliga som uttryck för begreppet, eftersom det ofta är fråga om en *innehållsförteckning* snarare än en egentlig karta. Är det trots allt en grafisk framställning föredrar vi termerna *översiktskarta* eller *orienteringstavla* framför *webbkarta* etc.

När översikt finns brukar denna vara tillgänglig via en länk på webbplatsens ingångssida.

Revideringslista

version 27, 10 maj 2007

[bitström](#): ny

[botnät](#): ny

[fildelning](#): ny

[formatering](#): ny

[formatering](#): ny
[hemsida](#): ändringar i kommentaren
[hårdvarunyckel, dångel](#): ny
[piratkopiering på nätet](#): ny
[samordnad identitetshantering](#): ny
[spökprogram](#): ny
[vinkelkompensering](#): ny
[vinklingsbar](#): ny
[vridfunktion](#): ny
[åsidosätta, förbigå, undertrycka](#): termändringar

version 26, 9 april 2007

[byte under drift](#): ny
[hackare](#): *knäckare* utgår
[indrag, indentering](#): ny
[inforuta](#): ny
[läge](#): ny
[programfix](#): utökad kommentar
[RFID-data](#): ny
[RFID-etikett](#): ny
[RFID-krets](#): ny
[skimning, kortkapning](#): ny
[skivavbildning](#): ny
[språkkonvention](#): ny

Upp till [Svenska datatermgruppens ingångssida](#)

Källa/författare: Svenska datatermgruppen [<dataterm-kontakt@nada.kth.se>](mailto:dataterm-kontakt@nada.kth.se)

Sidansvarig: Peter Svanberg, Nada, KTH [<psv@nada.kth.se>](mailto:psv@nada.kth.se)

Senast ändrad 25 juni 2007

Tekniskt stöd: Nadas webbmästare [<webmaster@nada.kth.se>](mailto:webmaster@nada.kth.se)